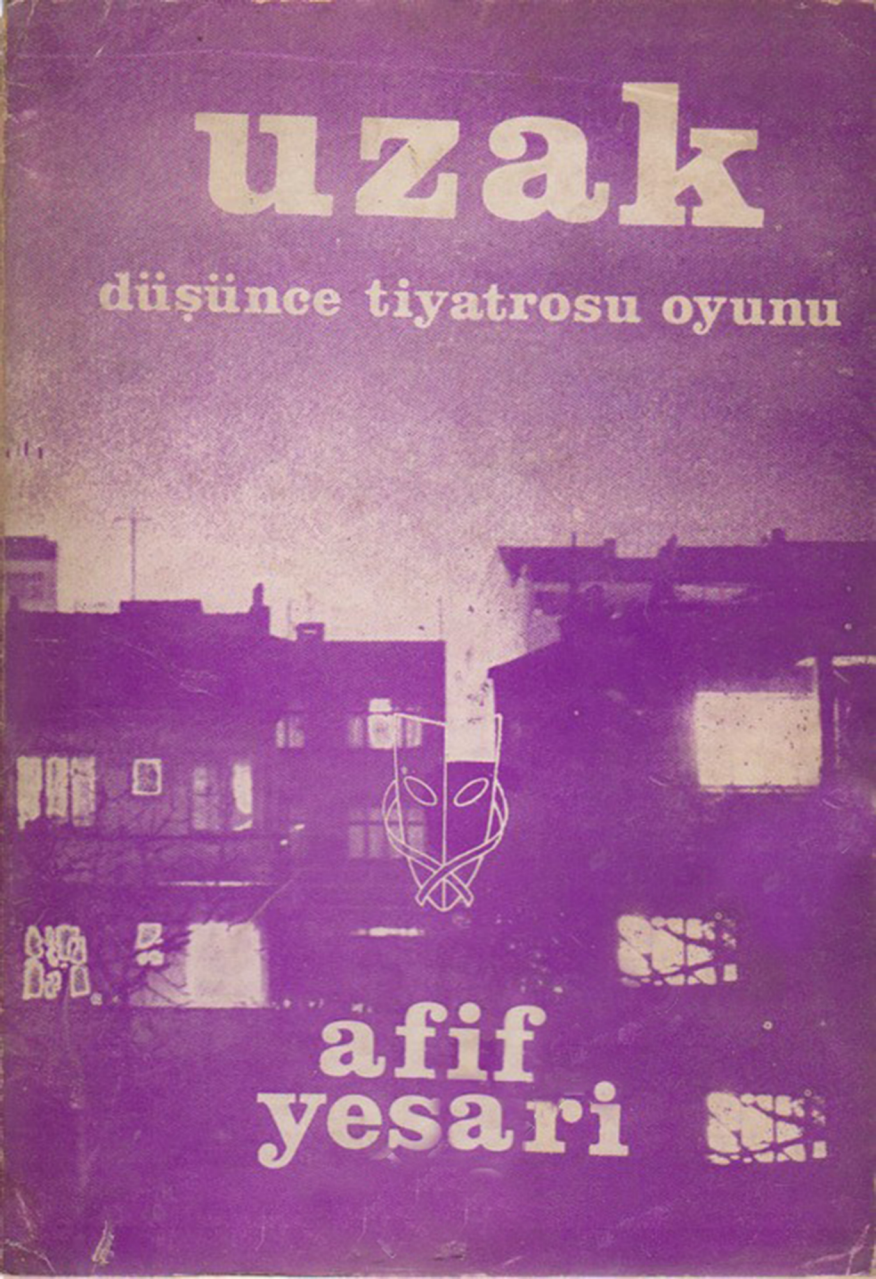
uzak

düşünce tiyatrosu oyunu

afif yesari

İ y i İ n s a n , gerçek dost
eşim **MUZAFFER YESARİ**'ye;
s e v g i y l e , s a y g ı y l a ...

AFİF YESARİ

Aladdin Berk Hoca'ya
sevgiler, saygılar,
Afif Yesari
'24

afif
yesari

uzak

düşünce fiyaftosu oyunu

DÜŞÜNCE TİYATROSU OYUNLARI : 2
(2. BASKI)

MANİFEST

Düşünce Tiyatrosu Oyunları, — konuşulanı — değil — düşünüleni — ön plâna alır. Bu bakımdan, olaylar sahnede cereyan ederken, oyun kişileri, oyun süresince, konuşmazlar.. Düşüncelerini, onlar adına, spikerler seyirciye ulaştırır...

●

Söyleyeceklerimizi tasarlar, sıraya koyarken, kafamızın içinde kendi sesimizi de duyarız..

Bu, bir — iç ses — düşünmek, bir çeşit — sessiz konuşmak — bu hale göre de, — konuşmak, bir çeşit sesli düşünmek — dir...

Bilinçaltı karanlığında geçenleri, oradaki yarı belirli kıpırdanışları, söz, müzik ve mizansen'le sahne ışığına çıkarmak

amacını güden Düşünce Tiyatrosu Oyunları, konuşulan'a değil düşünülen'e yer veriyor, konuşma, yerini — iç ses — e bırakıyor, — iç ses — i de, seyirciye, spikerler, ya da oyuncunun önceden banda veya plâğa alınmış sesleri duyuruyor...

Düşünce Tiyatrosu'nun oyunları, yazılırken; düşüncelerin bilinçaltında kelimeleşmeden önce, bölük pörçük, bağlantısız, cümle yapısı, kelime dizisi gibi kaygılardan uzak olduğu gözönünde tutulmuş ve buna uyularak, yer yer kesintili bir deyim kullanılmış, böylece düşünceler ve bilinçaltı'nın yarı karanlığı, söz ve mizansenle, iç davranışımızdaki gerçeğe yaklaşık olarak seyirciye sunulmak istenmiştir.

İnsan, ancak «düşündüğü zamanki haliyle gerçek, yâni, olduğu gibi» dir; anlaşılmamak, yahut yanlış anlaşılmak kaygısından da uzak, konuştuğu zamankiyle kıyaslanamıyacak kadar açık kalpli, samimîdir... Düşünce Tiyatrosu'nun amacı ve çıkış noktası, (bütün örneklerinde görüleceği gibi) insan'ı, kendi kendisinin yalnızlığında, iç ben'indeki, düşüncelerindeki davranışları ve — iç yaşayışı — ı ile belirtmektir...

Düşünce Tiyatrosu, insanoğlunun iç âlemine, iç âlemin karanlığına ışık tutuyor... Bu bakımdan, Düşünce Tiyatrosu Oyunlarında, istenilen, daha doğrusu; gereken sonuca ulaşabilmek için, apayrı bir biçim araştırmak, gerekiyor...

— Söz — ü, oyuncudan alıp, spikere vermek, oyunda, yalnız — düşünceleri — belirtmek, bu arayışın sonucu değilse de, ulaştığı noktalardan biri... Diyeceğini tam olarak diyebilmesi için, Düşünce Tiyatrosu'nun, daha yeni biçimleri arayacağı, daha başka biçimler deneyeceği muhakkak...

«Düşünce Tiyatrosunda, şekil... (biçim) konusu üzerine söz açmışken, bu türün oyunlarını görmeyenlere fikir verebilmek için bazı açıklamalarda bulunmak, faydalı olacak:

Düşünce Tiyatrosu, oyuncularının konuşmadığı bir oyun türüdür, ama, pandomim değildir. Pandomim'de, bilindiği gibi, — söz — yoktur. Düşünce Tiyatrosu'nda ise, spikerlerin seyirciye ulaştırdıkları — düşünce sesi — veya — bilinçaltı sayıklaması — vardır.

Pandomim'de kişiler, gerçek dışı, geniş hareketler yaparlar ve bir duyuyu, bir olayı, böylece belirtirler... Bu davranışların, bizim gerçek yaşayışımızdaki davranışlarla en ufak bir ilgi ve benzerliği yoktur.

Düşünce Tiyatrosu'nda ise, oyun kişilerinin davranışları, günlük yaşayışımızdaki, tabiî davranışlardır... Spikerleri, herbirinin düşüncesini konuştururken, iç ve dış kontrastı, örneğin, fırtınalı bir ruh hali yaşayan insan'ın aynı anda, bu durumuyla taban tabana zıt bir tavır takındığını seyirciye gösterir ve ilkin bu yönüyle, «Düşünce Tiyatrosu», pandomim'den alabildiğine ayrılır...

●

Düşünce Tiyatrosu, — Sessiz, Film — in, tiyatroya uygulanması da değildir...

— Sessiz Film — de, (ne şekilde olursa olsun) — söz — yoktur... Tabii, — ses — de... Bu tiyatro türünde ise, — düşünce sesi — dediğimiz — söz — vardır... Ve, fon'daki müzik, — musique de scéne — yani, — sahne müziği — değildir, oyun'un içindedir, ya konunun ya da kişilerin içinden kopagelir, konu ile ilgilidir, böylece, müziğin etkisi, müzik'le etkilenen insanın hayalleri, mizansenlerle belirtilir... Meselâ, bu türün ikinci kitabında sunduğumuz «UZAK» adlı oyununda, oyun kişisinin, müziğin etkisiyle düşündükleri ve hayal ettikleri, bir masal havası içinde seyircinin gözleri önüne seriliyor...

●

«Uzak» adlı oyun, herhangi bir şehrin bir köşesinde, bir bekâr odasında yaşayan Genç Erkeğin hikâyesidir. Daha yaklaşık bir deyimle, iç yaşantısının hikâyesi... Onun, ancak düşünce ve hayallerinden okunup anlaşılabilecek olan bu hikâye, onun iç dünyasında geçen serüvenleri, düşünce ve hayalleriyle seyirciye iletiyor...

Dış davranışımız, çoğu zaman çevremizdekiler için anlamsızdır. Neler düşündüğümüzü bilebilseydik, dış davranış, ayrı bir anlam kazanır, çevremizdekiler, iç dünyalariyle, apayrı, adetâ yabancı kişiler gibi görünürdü...

«Uzak» taki oyun kişisinin davranışlarının yanısıra, düşünce ve havalleri de belirtilmeseydi, onun bütün davranışları anlamsız kalırdı.

Düşünce Tiyatrosu Oyunlarının hepsinde olduğu gibi, bu oyunda da, düşünce ve hayaller, dış davranışla beraber belirtildiği kez, anlam kazanıyor, ancak o kez, oyun kişisinin davranışlarına bir anlam verilebiliyor...

Düşünce Tiyatrosunda önemli olan, insan'ın düşünce hayatı ve iç yaşantısı'dır.

Düşünce Tiyatrosu Oyunlarının kişileri, bu bakımdan, gerçek tiplerden çok, düşünce ve hayalleriyle, insanlığın, bileşik benzer yönlerini yansıtan, sembolik kişilerdir...

●

Düşünce Tiyatrosu Oyunlarının kişileri, gerçek tiplerden çok, iç yaşantıları; düşünce ve hayalleriyle, insanlığın bileşik, eş yönlerini yansıtan sembolik kişilerdir... 3. kitapta sunduğumuz «SOYTARININ BİRİ» adlı oyun'un kişisi gibi... Soytarı, bir cambazhanede, numaralarını prova etmektedir... Bu arada, onun, (Spikerinin) bilinçli, katı yönünü karakterize eden 2. sesiyle, iç çelişmelerine tanık oluyoruz... Soytarı, seyirciyi güldürmekten gayrı amacı olmayan numaralarının provası sırasında, işi ciddiye almakta, kendini, oyun'un yalanına kaptırmakta, kafasından geçen serüvenlerin gerçekliğine inanmaktadır... Soytarı, bütün bunların yanı sıra işini de yürütmeğe çalışırken, kendini yalanlarına kaptırdıkça, zaman zaman ağır basan bilinçli ve yaşama çabasıyla çırpınan yönü, onu, gerçeğe çekip sürüklüyor... Soytarı'nın iç serüveni, bu çelişmenin, bu bocalayışın hikâyesidir... Soytarı, bazı yönleriyle gerçek, bazı yönleriyle gerçek dışı'dır...

Hangi yönleriyle çoğumuza eş'dir, hangi yönü ile bizlerden ayrılır, bu yargı ve yorumlama, okuyucuyla, seyirciye bırakılıyor...

●

Düşünce Tiyatrosu Oyunları kişilerinin tüm davranışı, onların düşünce ve hayalleri, davranışlarının yanısıra belirtildiği zaman gerçek, anlamını kazanır... Bu oyunda ise, Soytarı, ancak düşünceleriyle, sahneye, seyircinin karşısına çıkarılabilirdi...

Düşünce Tiyatrosu Oyunları'nın özelliklerinden biri; (kişileri düşünceleriyle ele alıp, o yönleriyle seyirciye sunması) bu oyunda, konuşamayan insan'ı da, düşünceleriyle dile getirmesi bakımından, daha belirli olarak ortaya konuyor...

●

Düşünce Tiyatrosu Oyunları ile, radyo oyunları — radyofonik piyesler — arasında da bir bağlantı kurulamaz: Radyo oyunlarında, — görüntü — nün yerini — söz — alır... Radyo oyunlarında konu, sadece dinlemekle anlaşılacak şekilde düzenlenmiştir; — göz — le ilgisi yoktur. Bu oyun türünde ise — iç ses — ve — görüntü — konuyu beraberce sürüp götürürler; Düşünce Tiyatrosu Oyunlarının seyircileri, gözlerini kapayıp, — iç ses — e kulak verseler, duydukları, hiçbir şey ifâde etmez; anlamsız kalır... Kulaklarını tıkayıp, seyretmekle yetinseler yine aynı şey olacak; sahnedelerin davranışları, onlar için anlamsız davranışlardan öteye geçemiyecektir...

Düşünce Tiyatrosu Oyunları, iç yaşantımızla, dış davranışımız, beraberce belirtildiği zaman anlam kazanır...

●

Düşünce Tiyatrosu'nda, konuşmayan oyun kişilerinin düşünceleri, Spikerleri vasıtasiyle seyirciye duyurulur... Oyun kişileri, düşüncelerini belirten sözleri, yine kendileri söyleselerdi, böyle bir durum, — yani kendi kendine konuşan insan — gerçek yaşayışımız içinde nasıl yadırganırsa, sahnede de yadırganacaktı. Baştan, sona — düşünce ve bilinç altı problemlerine — dayanan, konularını oradan alan bu oyunlarda ise başka türlü davranılamazdı...

●

Düşünce Tiyatrosu Oyunlarının kişileri, bütün bir oyun süresince niçin tek kelime konuşmazlar da, sadece düşünceleri belirtilir?..

Çünkü, Düşünce Tiyatrosu Oyunları, insan'ı sâdece iç yaşantısıyla, hayâl eden, düşünen yönüyle ele alıyor ve — konuşan insan — ilgi dışında kalıyor.

Konuşan insan, çoğu kez, çeşitli nedenler yüzünden, çevresine, dış'a karşı, olduğundan apayrı bir tavır takınır... Ama, — yine çoğu kez — düşünürken, her türlü kaygıdan uzak ve yalansızdır...

Bu türün amacı, insanoğlu'nu — düşüncelerindeki gerçek yaşayışıyla vermek —. Bu bakımdan, bütün dikkati, iç âleme, bi-

linçaltı'na çevrili... Konuşan insan'ın yalanıyla değil, düşünen insan'ın iç gerçekleriyle ilgileniyor, insan'ı o yönüyle anlatıyor, Düşünce Tiyatrosu Oyunlarının kişileri, bundan ötürü konuşmuyorlar...

●

Düşünce Tiyatrosu'nun denemesi ve ilk örneği, «Olduğu Gibi...» adlı oyunda, genç bir kadın, bir de genç erkek var, ikisi de evlilikten yana bahtsız. Genç Kadın, duygulu bir kadın. Genç Erkek de öyle; içinin değişmemiş bir yönüyle, saf, çocuksu... kısacası, ikisi de duygu ve düşünüşleri bakımından bir elmanın iki yarısı kadar birbirinin benzeri... Bunlar, bir seyahat acentesinin bekleme salonunda rastlaşır, kendilerine dâir bir çok şey kurar, düşünürler... Düşünceleri, aralarındaki ruh beraberliğini belirtirken, onlar, dış görünüş ve davranışlarına bakarak, zaman zaman birbirlerini içten içe yererler... Oysa, ikisi de, bilmeden, yıllardır birbirlerini aramış durmuşlardı...

Bir elin, birbirini göremeyen altı ve üstü kadar birbirimize yakınız...

«Olduğu Gibi», bu beraberlikteki ayrılığı, yakınlıktaki uzaklığı belirtmek istiyor...

Oyun kişileri, düşüncelerini yüksek sesle konuşsalardı, — gerçek ölçüler içinde — biri, ötekinin söylediğini duyacaktı... «Oyundur, duymaz...» diyelim... O vakit, seyirci, oyun süresince kendini ister istemez bu çeşit düşüncelere kaptıracak, yapmacıklı bir hava, dikkatin dağılmasına yol açacaktı...

Düşünce Tiyatrosu oyunlarının kişileri, mizansenle dış görünüşlerini oynuyorlar, bu arada spikerler ya da önceden banda alınmış sesleri, zaman zaman düşüncelerini veriyor ve böylece insan'ın çevresine karşı takındığı, düşüncelerine zıt davranışı, aynı anda seyircinin gözlerine iletmek mümkün olabiliyor...

Bu türün tek kişilik oyunlarında, kendi başlarına düşünen, hayâl eden kişileri de, gerçek yönlerini, bilinçaltı davranışlarını, en ufak bir zorlamayla karşılaşmadan açığa vururlarken, doğrudan doğruya, bir ikinci kişiye söyler gibi kendi kendileriyle konuşur, iç ben'leriyle tartışırlar, bu arada, bilinçaltı'nın yarı belirli müziği ve çoğu zaman anlatılamayan, uçu-

cu, şiirli hâli, ânide akla geliverenler, feerik bir atmosfer, bir masal havası içinde, efekt, mizansen ve müzikle belirtilirken düşünce ve hayâllerinin yanısıra, çevrelerindeki insanlar ve olaylar, onların görüş, düşünüş açısından biçimlenerek seyircinin gözleri önüne serilir...

●

Düşünce Tiyatrosu, diyeceğini kendince diyebilmek, bunu gereği gibi gerçekleştirebilmek için, tiyatroda zaten var olan materyellerden faydalanıyor... Bunlar, tiyatro yapıtlarında kullanılan, söz, ışık oyunları, mizansen, müzik gibi eski tuğlalar...

Düşünce Tiyatrosu Oyunlarında bu eski tuğlalar öylesine üstüste konuyor ki yepyeni biçimde bir yapı meydana geliyor...

●

Teknik özellikleriyle, Düşünce Tiyatrosu, oyuncuya yeni olanaklar da sağlıyor; bu türün kişileri az oyunları oyun'un önceden hazırlanan band'dan yayınlanmasıyla, ya da düşünce seslerini konuşacak spikerler görünmeksizin, küçük salonlarda, hattâ toplum arasında bile oynanabilir. Rol ezberlemek zorunluğu yoktur. Düşünce sesi ve mizansen beraberliğiyle yapılacak bir kaç prova, bu tür oyunların hazırlanması için yeter.

Düşünce Tiyatrosu Oyunları, bu denemeleriyle, oyuncu olsun, olmasın, herkese ilk insan'dan bu yana, bilinçaltı derinliğinin karanlık bir köşesinde gizlenip kalmış, yaradılışında var olan sanatçı yönü meydana koymak, bu yönünü tatmin etmek olanağını da veriyor...

Örneğin, ilk kitapta sunduğumuz «Olduğu Gibi...» adlı ve bir seyahat acentesinin bekleme salonunda geçen oyunu, figürasyonu hesaba katmaksızın, (İ.T.Ü. Televizyonu, Cep Tiyatrosu, Amerikan Lisan ve Sanat Dershanesi, v.b. lokallerde oynandığı gibi) piyesteki — düşünce sesleri — banda alındığı takdirde, bir kadın ve bir erkek, iki oyuncuyla, düşünce sesleri spikerlerle belirtilecekse, dört kişiyle, evinizde de bir iki provadan sonra, kolaylıkla oynayabilirsiniz...

●

En profesyonel oyuncular bile, çoğu kez, ezberledikleri rolü hatırlamak için, sahnede, dikkatlerini içlerine çevirmek zorunda kalırlar ve bu yüzden, oyuncu olarak, sanatları, az da olsa kayba uğrar... Hâfızanın zaman zaman zayıfladığı da unutulmamalı... Hele, oyuncu rolüne iyi hazırlanmamışsa, suflöre bel bağlamışsa, durum, bütün bütün zorlaşır...

Düşünce Tiyatrosu'nda, suflör, yok...

Oyuncunun düşüncelerini konuşturan Spiker, belli etmeksizin dikkat kesilip, kulak kabartılmak gereği duyulmadan rahatça dinlenilebilecek bir suflör yerine de geçiyor...

Hem, ezberciliği, arınmış sanat'a katmak niye?.. Oyuncu, oyun gücünü bir başına, — mimik'le mizansen'le — kendi başına da verebilecekken, kalıplaşmış bir takım ölçüler içinde, bir takım kelimelere, cümle yapılarına bağlı kalarak, zaman zaman kukla olmak, niye?..

●

Düşünce Tiyatrosu Oyunları, oyuncuya, bir takım ölçülere bağlı kalarak değil — sağladığı mizansen özgürlüğü ile — yaradılışında var olan sanat gücünü ve yaratıcı yönünü ortaya koymasına yardım ediyor:

Oyuncu, çoğu kez, son sözü söyleyen yöneticinin verdiği mizansenlerle yetinmek ve onun çizdiği yolda yürümek zorundadır... Oysa, oyuncunun da, yaratıcı yönü olduğu kabul edilmeli...

Düşünce Tiyatrosu Oyunlarında, mizansen, oyuncuya bağlıdır; dilediği gibi oynayabilir, kendini yeterli bulduğu sahnelerde, mizanseni dilediği gibi uzatabilir...

●

Düşünce Sesi — spiker, veya oyuncunun önceden band'a alınmış sesi — oyuncunun, oyunun konusuna ve havasına tam anlamıyla girebilmesini de sağlıyor ve konunun içinden kopup gelircesine düzenlenen müzik, — düşünce sesi — nin yanısıra, oyunun atmosferine bir ayrı renk ve güç katıyor... Oyunun tabiiliği içinde, oyuncu da tabiiliği ve bağımsızlığını duyarak oynuyor...

●

Düşünce Tiyatrosu Oyunları'nın sağladığı faydalardan biri de, sesleri sahneye elverişli olmadığı için, tiyatro'dan uzak kalmak zorunda bulunan güçlü oyuncuya, oyun gücünü göstermek olanaklarını vermesi...

Oyun yönünden güçlü öyle oyuncular seyretmişizdir ki, hançere yetersizlikleri veya kötü diksiyonları, hattâ artikülâsyonları, Tanrı vergisi sanat güçlerini gölgelemiştir: «Keşke yalnız oynasa da, konuşmasa...» diye aklımızdan geçirmişizdir...

Düşünce Tiyatrosu Oyunları'nda, bu, mümkündür: İyi bir diksiyon; — Düşünce Sesi'ni konuşan spiker — ve — güçlü oyuncu, el ele veriyorlar ve güzel konuşan bu yönünü, güçlü oyuncu, oyun gücünü, — kendi bütünlükleri içinde, kendi nitelikleriyle göstermek olanağını buluyorlar. Düşünce Tiyatrosu Oyunları, bu beraberliği sağlıyor...

●

Düşünce Tiyatrosu, tiyatro sanatını, resim gibi, müzik gibi, üniversel hâle getirmek amacını da güdüyor... Şöyle ki; örneğin, Düşünce Tiyatrosu'nun, Fransız, İtalyan veya Alman dillerine çevirisi yapılmış bir oyunu, bu ülkelerden birinde oynanacak diyelim; oyun, ilk evvel bu dillerden birini konuşan spikerlerle plâğa veya band'a alınacak, oyunun süresi boyunca, oyuncuların mizansenleri — düşünce sesi — ne göre ayarlanacak, spiker, — düşünce sesi — ni konuşmaya başlayınca, oyuncu, spiker'in konuştuğu dil'i bilmese de, ayarlanmış süre içinde mizansenini vererek oynayacak, böylece, — düşünce sesi — ne paralel olarak, — oyun — lisan'a ihtiyaç göstermeksizin oynanabilecek... Plâk veya band, şart değil; aynı ölçülü süre içinde spiker, oyun boyunca — düşünce sesi — ni konuşabilir...

Düşünce Tiyatrosu Oyunlarında perde kullanılmıyor; bu oyunlar, düşünceyi yansıtıyor, bilinçaltı problemlerine eğiliyor... İnsan'ın düşünce ve hayâllerini, bilinçaltı'nı ve oradaki kıpırdanışları sınırlandırmaya imkân yoktur. Konularını oradan alan bu oyunlar, bu gerçeğe uyularak perdelere bölünmemiştir, sahne, seyircilerin, oyunun havasına girebilmelerini sağlamak için, açık bırakılmıştır. Sahnenin sağ üst köşesindeki, — oyun başlayınca yanan, oyunun bitiminde sönen — yeşil ışık, oyunların başlangıcını ve bitimini belirtir...

●

Düşünce Tiyatrosu'nun vereceği örneklerin, dördü, beşi geçmiyeceği ileri sürülebilir...

Denebilir ki, bu çeşit oyunların, tiyatro yönünden, mizansen, oyun ve konu bakımından, sınırları dardır...

Üzerinde günlük serüvenimizi yaşadığımız bir dış dünya var... Buna karşılık, bizler, iç dünyalarımızla, milyonlarca insanız...

Düşünce Tiyatrosu Oyunları'nı görmeyenler, kişileri az örneklerinin hareketsiz olacağı, seyirciyi sıkacağı kanısına da varabilirler...

Bu — Açıklama — ile, Düşünce Tiyatrosu'nun ana çizgilerini ve çıkış noktasını belirtirken, oyunlara dâir fikir vermek isteriz:

Düşünce Tiyatrosu Oyunları, konu olarak insan'ı tek başına ele alsa bile, dikkatini onun iç âlemine çevirdiği için, ele aldığı bu bir tek kişi ile beraber, bu tek kişi'nin yanı sıra, oyun'a, bütün bir dış âlem de girecektir... İnsan'ın düşüncelerinde, hayâllerinde, kuruntularında, iyimserlikleriyle, karamsarlıklarıyla kendince şekillenen yığınla olay, yığınla dünya'dır...

Neler düşünmez insanoğlu... Neler kurmaz, neler hayâl etmez ki!..

İnsan, düşünen, hayâl eden yönüyle, kendince ayrı bir dünya yaratır...

İnsan, gerçek hayatını, düşüncelerinin sessizliğindeki iç dünyasında yaşar...

Bir yazar diyelim, ömrü yetse de, bütün dünyayı karış karış gezip dolaşsa, sonra da gördüklerini yazsa, hepsi hepsi bir tek dünyayı anlatmış olur...

Ama, «İnsan», iç âlemi, hayâlleri, düşleri, düşünceleriyle, bu bir tek dünya içinde, milyonlarca, milyarlarca dünya...

Düşünce Tiyatrosu, bu bakımından yeryüzünde yaşayan insan sayısı kadar örnek verebilir...

Dış âlemden, insan'ın iç dünyasına çarpanlar, kişinin kendi gönlünce, kendi görüşüne, anlayışına göre şekilleniyor, hattâ, psikolojik durumuna göre her seferinde bir ayrı biçim gösteriyor, Düşünce Tiyatrosu, «İnsan'ın iç servüvenini», katıksız, yalansız, yapmacıksız, özentisiz, yalın bir deyişle, seyirciye aktarmak istiyor...

●

Düşünce Tiyatrosu'nun, yazılı oyunlarını okumayan, konuyu bilmeyen oyuncuların da rahatlıkla oynayabilecekleri oyunlar, bu türün denemeleri arasındadır: Bu çeşit oyunlarda, — mizansen — oyun süresince, daimâ — düşünce sesi — nden sonra geldiği için, rol ezberlemek gibi, prova zorunluğu da, tamamen ortadan kalkıyor ve bu oyun çeşidinde, yazarın sanatı da, oyuncunun sanatı da, kendi bütünlüğü içinde yargılanmak niteliğini kazanıyor: Çoğu oyundan sonra, yazar; «Benim oyunum aslında güzeldi...» diye, sanatını savunur; «Kim olsa, oynardı...» yahut; «Oyun, güçlü bir oyundu ama, gereği gibi oynayamadılar...»

Oyuncu da; «Oyun, güçsüzdü...» diye yargılar; «İyi oynadık da, durumu kurtardık...»

Ezelden beri tartışılan bu konuda, kim haklı, kim haksız, onu bir yana bırakalım ve Düşünce Tiyatrosu'nun, yazarın sanatını da, oyuncunun sanatını da, en yaklaşık deyimle, «abstrait» bir hâle getiren örneklerine göz atalım: Yazar, yazıdaki ustalığını, oyuncu, oyundaki ustalığını ortaya koyacak bu çeşit oyunlarda; Düşünce Tiyatrosu'nun bütün örneklerinde, spikerlerin konuşma ustalıklarını, oyuncuların, oyun ustalıklarını, kendi bütünlük ve güç'lerini göstermek imkânını bulmaları gibi...

●

XX. Yüzyıl insanı, genci ve yaşlısıyla, büyük bir bunalım içindedir... Savaşlar, çeşitli sosyal ve moral çöküntüler, dünyamız insanlarının bilinçaltlarında derin izler bırakan çeşitli komplekslere yol açmıştır... Tiyatro Sanatına, resim gibi, müzik gibi, üniversel bir anlam kazandırmak amacını güden Düşünce Tiyatrosu'nun gayesi, sadece oyun seyrettirmek değil, aynı zamanda, insanlığın müşterek komplekslerini, sahne ışığı altında sembollerle çözümleyerek sağlayacağı düşünce ve duygu beraberliğiyle, seyircisine huzûr verebilmektir...

●

Düşünce Tiyatrosu fikrinin, ille de orijinal olmak, yeni bir biçim yaratmak için ortaya atılmadığını, bir kez daha belirtmek isteriz: Düşünce Tiyatrosu, bir «şekil sancısı» nın sonucu

değildir... Düşünce Tiyatrosu'nun, ilk evvel, demek istedikleri vardı, demek istediklerini, yeterince diyebilmesi, diyeceklerini, gereğince, tam olarak verebilmesi için, yeni bir biçim aramak, kendine özgü biçimler meydana getirmek zorunda kaldı...

Kısaca; Düşünce Tiyatrosu, yeni bir şekil yaratmak için ortaya atılmamış, belirtmek istedikleri, bu şekli kendiliğinden meydana getirmiştir...

●

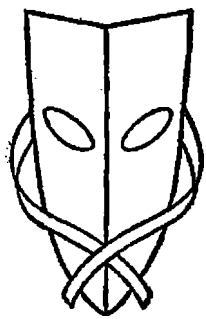
Düşünce Tiyatrosu'nun, küçük lokallerde kolaylıkla oynanabilecek, kişileri az örneklerine karşılık; «Uzak», «2958 yılı» «Galeri...» gibi, uzun süreli, çok kişili örnekleri de, kişilerinin iç yaşantılarını, söz, feeri, mizansen, müzik, ses, ışık unsurlarından, işine elverdiği şekilde faydalanarak sahneye aktarırken, teknik araçlara da ihtiyaç gösteriyor... Bu bakımdan, diyeceğini diyebilmek için, çeşitli yetersizlikler içinde yeni biçimler araştıran Düşünce Tiyatrosu, henüz son sözünü söylemiş değil...

Düşünce Tiyatrosu, yeni bir anlayışın, bugün için ilkel sayılabilecek örneklerini vermiştir... İleride, bu türü benimseyecek sanatçının da çabasıyla, yeni nitelikler, yeni bir güç kazanarak daha da gelişecek, daha başarılı, daha güçlü örnekler verecektir...

Son sözü söylemedi deyişimizin nedeni, budur...

Afif Yesârî,

1951 - 1967

Düşünce Tiyatrosu Mask'ı :

Klâsik Tiyatroda dram ve komedi'yi karakterize eden maskların yerini, Düşünce Tiyatrosunda tek mask almakta, yukarı çekik gözler düşünceyi, ağız kısmını örten kordelâlar, konuşma olmadığını belirtmektedir.

UZAK

Bir Bölümlük Düşünce Tiyatrosu Oyunu

Kişiler

Genç Erkek
Parisli Yosma
Piyano çalan Kız
Genç Kadın
Genç Adam
Genç Kız
Yaşlı Adam
Yaşlı Kadın
Dâvetliler

Spikerler

Genç Erkek
Yaşlı Kadın

UZAK

Bir Bölümlük Düşünce Tiyatrosu Oyunu

Dekor: Bekâr odası. Karşıda, sıvaları yer yer dökülmüş duvarın ortasında, yüksekçe bir pencere, yırtık tül perdesi yarı yarıya örtülü pencerenin altında, duvar boyunca uzanan bir kerevet (estrade). Kerevetin üstünde bir tabure. Pencerenin sağındaki duvarda boydan boya kitap dolu raf.

Geri plânda, üzerinde tabak, içki ve su şişesi, kitap, gazete bulunan tahta masa ve iskemle. Masa hizasında, örtüleri dağınık divan. Tavandan (raf'la pencere arasında) bir ampul sarkıyor.

Yalnızlığın ve kadın eli değmemişliğin, her yanda, her köşede kendini belli ettiği bu odada, oyun kişisi Genç Erkek'le, yalnızlığı, iç içe yaşıyorlar. Bu odada, onun, düşleriyle, kuruntularıyla, askıda kalmış istek-

leriyle, hiç kimsenin bilmediği iç yaşantısının dramı oynanıyor.

Mevsim, yaz. Dışarıda, gün yeni kavuşmuştur. Açık pencereden siluet halinde şehrin üstü, apartman bacaları, kutu kutu ışıklı dörtgenler şeklinde karşı apartmanların pencereleri görülmektedir.

Perde açık, sahne karanlıktır.

Oyun başlangıcında, salonun ışıkları sönerken, sahnenin sağ üst köşesindeki — *Düşünce Tiyatrosu Oyunlarının başlangıç ve bitimini belirten, oyun süresince açık kalacak* — YEŞİL IŞIK ve sahnedeki ampul yanar.

Sahne aydınlanır.

Genç Erkek, pencerenin önünde, estrad üzerinde ayakta durmakta, uzun bir dürbünle karşı apartmanları izlemektedir. Dışardan vuran ışık, traşı uzamış yüzünü hafifçe aydınlatır. Sırtındaki gömlek eski, pantolonu buruşuktur. Bir süre dürbünle karşıya bakar, sonra;

Erkek (Spiker) — penceresinde... ışık yok... beş gece olacak bununla... gelmemezlik etmezdi hiç... başka bir yere mi... taşındı yoksa... eğer öyleyse, üzülürüm... çok üzülürüm... iyi bir dosttu... alışmıştım...

Dürbünün camını siler, bir başka yöne çevirir;

Erkek (Spiker) — üç numaralı pencerenin yosması hazırlanıyor... bu saatlerde işe çıkar...

Dürbünle karşıyı tarar, bir yerde durur;

Erkek (Spiker) — kumarbazlar penceresi kalabalık...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — ... sırtı bana dönük oturan adam esaslı bir kâğıt çekti galiba... dur hele... tamam yahu... karşısındaki kadının telâşından belli...

Dürbünü ayarlar, tekrar bakar, heyecanla;

Erkek (Spiker) — ...hile yapıyor be... kolundan kâğıt çıkardı namussuz herif... kimse de... farkında değil işin... vay canına...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — aldırma oğlum... sana ne... bırak ne halleri varsa görsünler...

Kısa sessizlik

Dürbünü hafif sağa alır;

Erkek (Spiker) — iki numaralı pencere... mutluluğa, barışa açılan pencere... gazetesini okuyor ihtiyar, koltuğuna oturmuş... bir altmışlık var bu adam... karısı da aynı yaşta... bunlar da yakın dostlarım benim... perdeleri yaz kış açık... pencereleri kapalı olsa bile... gizleyecek birşeyleri yok artık... halledilecek dâvâları kalmamış aralarında... barış içindeler...

kalır, sonra, dürbünü pencerenin kenarına yaslar, bir sigara yakar, ağır ağır, düşünceli, estrad'dan iner, geri plândaki masaya yaklaşır, iskemleye oturur.

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — tasalanma... yalnız değilsin...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — yalnız... değilim... uzaktaki insanlar bana öyle yakın ki... yıllardır onlarla beraber, bir arada yaşıyormuş gibiyim... âdetlerini huylarını bütün özelliklerini biliyorum... onlarla... yeni edinecekleri bir dosttan daha iyi anlaşabilirim... kendi meseleleri üzerine konuşabilirim... yalnızlığın bu çeşidi güzel... dostluğun, bu çeşidi güzel...

Arkaya yaslanır, sigarasından çektiği dumanı havaya üfler, yüzünde mutluluk var

Müzik, birdenbire odayı doldurıverir... Paris kokan bir Valse Musette'dir bu... (Bu ve bütün öbür müzikler, aşağı kattan geliyor...)

Müziğe kulak kabartır, hafifçe gülümser, şarap şişesini alır, bardağı doldurur, bir solukta içer, bardağı masaya bırakır, arkaya yaslanır, bir an öylece kalır. Müziğin, onu etkilediği, duygulandırdığı bellidir...

Müzik, kısa bir süre ön plânda devam eder sonra ikinci plâna geçerken,

Erkek (Spiker) — aşağı kattaki radyo... bazan benim için de çalar...

Müzik kısa bir süre ikinci plânda devam eder,

Bakışları belirsiz bir yöne dikili, (aslında içe dönük) öylece durmaktadır, dalıp gitmiştir.

Sahnenin bir köşesi, dağınık sarı bir ışıkla ağır ağır aydınlanır. Işığın düştüğü yerden, yırtmaçlı, dar, siyah kısa etek ve beyaz bluz giymiş genç bir kadın girer. Sol elindeki eldivenin tekini sağ elinde tutmaktadır. Omuzdan askılı çantası, beresi ve kısacık saçlarıyla, Parisli bir yosmadır bu. Müziğin içinden çıkagelmiş gibidir: Müzik, Genç Erkeğin kafasında şekillenmiş, bu kılığa bürünmüştür. Yosma, bir süre, olduğu yerden, Genç Erkeği süzer, sonra, müziği tempo tutan bir yürüyüşle ona yaklaşır. (Yosma nereye giderse, sarı ışık oradadır...) Beğenen bir dişinin edâsiyle sokulur yosma... Beresini çıkarır, saçlarını düzeltir, eldiveniyle Genç Erkeğin çenesine dokunur, arkasından dolanır, ellerini, okşuyormuş gibi, saçlarında gezdirir onun...

Genç Erkek, kafasının içindeki bu görüntüyle, dıştan ilgili değil...

Yosma, önüne gelip durur, bir süre seyreder onu, sonra geriler, bir de uzaktan bakar, tatlı tatlı gülümser, kırıta kırıta yaklaşır, eldivenini hafifçe havaya kaldırarak yere bırakır, bir kaç adım yürür, durup, ağır ağır geriye döner, bakar...

Genç Erkek, bakışları belirsiz bir yöne dikili, hareketsiz.

Yosma, ellerini kalçalarına yaslar bu kez... Bir süre de öyle izledikten sonra yaklaşır, eğilip, eldiveni alır, ilerler, tam karşısına gelir, eldiveni onun yüzü hizâsında kaldırarak, tekrar yere bırakır. Erkeğin ilgisizliğine bozulmuştur sanki. Gözlerinde katılık belirir. Bir süre öfkeli öfkeli süzer onu. Sonra eğilir, eldivenini alır, beresini giyer, geldiği köşeye doğru hırsla ilerler, çıkarken, aynı anda;

Müzik birdenbire kesiliverir.
Sarı ışık söner.
Yosma gözden kaybolur.

Genç Erkek, düşten uyandırılmışcasına silkinir, kahırla gülümser; müzikle gelen, öylece gitmiştir... Kendi kendine yanıp tükenen sigarasını tabağa bastırırken;

Erkek (Spiker) — geldiği gibi, gitti... hep öyle olur...

Kalkar, ağır ağır estrad'a doğrulurken;

Erkek (Spiker) — bakalım dostlarımız ne âlemde...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — dostlarım... varlığımdan haberleri bile yok ama... ben onlarsız yapamam...

Estrad'a çıkar, tabureye oturur, gözleri karşı pencerelerde, dalgın;

Erkek (Spiker) — bir kaç yıl önce başladı bu dostluk... babadan kalma dürbün sağladı uzak'la aramdaki dostluğu... babam gökyüzüne merak sarmıştı... yıldızlara bakardı... bi köşede durup duruyordu dürbün... bi gece de... anladık... onu biliyoruz... niyetin kötü değil... onu da biliyoruz... ne diye tekrarlayıp duruyorsun boyuna...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — ne diye mi?.. şey diye... lâf olsun diye işte... dertleşiyoruz ya... bi gece de... gökyüzüne bi de biz bi göz atalım dedik... yıldızlar ışıl ışıl... ay, girintili çıkıntılı, soluk... dürbünü gökten indirirken bi gece... bi pencereye rastladım... tek lâf etmemişti yıldızlar bana... meğer, pencerelerin anlatacakları varmış... meğer her biri bi başka çeşit konuşurmuş, ben ne bileyim?..

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — böyle başladı işte... hepsini numaraladım... hepsine birer numara, birer isim verdim... bütün pencerelere... dostlarımın adını bilmiyordum... pencerelerden tanıyordum onları... ... ne önemi var bunun... uzak, yakınlaşıyordu ya... önemli olan oydu... yakınlığı, uzak'ta buldum... tanımadığım yığınla insan, mutluluklarıyla, kederleriyle, kırk yıllık dost gibi yakınlaşıverdiler... sağlam bir dostluktu bu...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — günün birinde, çatışmak, birbirimizi kırmak diye bir şey de yok... dürbünü ayarladın mı, hepsi, yanıbaşında... konuşurlar, sesleri duyulmaz... kötü söyleseler bile... işitmezsin..... ve..... onları sevmemen için, hiçbir sebep kalmaz...

Pencerenin kenarına yasladığı dürbünü alır, karşıya bakar, az sonra;

Erkek (Spiker) — ...döğüşüyorlar... böyle olacağı belliydi zaten bi gün... neye varacak bu işin sonu derdim hep... oldu işte... hır çıkacak bi gün derdim... çıktı işte... kumar bu... yığınla para dönüyor ortada... peki ama, anlamadığım bi şey var yahu... madem istiyerek oynuyorlar... kaybedince, neden dalaşıyorlar?..

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — ...o ne?.. barıştılar ...sarmaş dolaş oldular... öpüşüyorlar...

Dürbünü indirir, gözleri hâlâ karşıda, dalgın;

Erkek (Spiker) — öpüşmek de... sarmaşmak da... anlamını kaybetti nicedir...

Dürbünü kadırır, bir başka yöne bakar;

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — dört numaralı pencere... insanın kötü tanışları da olur... sevemedim şu herifi

nedense... evine gelip giden kadınların sayısını kendi de bilmez belki... acaba... ben yalnızım da... ondan mı içerliyorum bu adama... olabilir... mümkün... bak, bak, şu hâle bak... aynanın karşısına geçmiş amma da kasılıyor be... güvenle sırıtıyor bakıp bakıp... kadınlar bu hâliyle görseler onu... di mi... suratına bile bakmazlar...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — bu da lâf mı yani?.. niye bakmasınlar be oğlum... bu çeşit heriflerden hoşlanan kadınlar da vardır elbet...

Piyano sesi duyulur alt kattan... Klâsik bir Batı Müziği parçasıdır bu...

Bir süre kulak verir piyano sesine. Dürbünü indirir, dizlerinin üzerine bırakır, oturduğu yerde seyirciden tarafa döner, çenesini ellerine yaslar, gözleri sesin geldiği yöne, aşağıya çevrili, öylece kalır,

Erkek (Spiker) — o... hep bu saatlerde... piyanosunun başına geçer... o, güzel bir kızdır... uzun sarı saçlıdır... ben onu hiç görmedim... ama, o çok güzel bir kızdır... güzel ve... duygulu... duygulu olmasa, çalamaz böyle...

Piyano sesi, bir süre devam eder, sonra, sahnenin bir köşesi, soluk, dağınık, mavi bir ışıkla aydınlanır, o köşeden, sarı saçları omuzlarına kadar uzun, genç, güzel bir kız görünür, beyaz bir elbise var-

dır sırtında... ellerini önünde kenetlemiş, başı yukarıda, gözleri yarı kapalı, ayaklarının ucuna basa basa, çocuksu bir edâ ile, ağır ağır yürür, (mavi ışık onu takibeder) sahneyi boydan boya geçerek çıkar...

Mavi ışık, kızın kaybolduğu köşede kararır.

Piyano sesi devam eder.

Genç Erkek, kıpırtısız, müziği dinlemektedir... kız, onun onun önünden değil, kafasının içinden geçip gitmiştir;

Erkek (Spiker) — çok gençtir üstelik... bir çocuktur âdeta... ve... piyano çaldığı zamanlar... kendisini düşündüğümü, bilmez...

Bir süre, öylece durur, sonra, ağır ağır kalkar, dürbünü taburenin üzerine bırakır, estrad'dan iner, elleri pantolonunun ceplerinde, başı önüne eğik, ağır ağır gezinirken;

Erkek (Spiker) — benim kafamın içinde de... müzik var... bir takım sesler... uykuya dalarken çoğu zaman, beynimin karanlık bi köşesinde belirir bazı bazı... aklımda kalmaz çoğu... uçar gider... kalanını ıslıkla çalarım boyuna...

Bir süre yalnız piyano sesi

Erkek (Spiker) — iyi haltedersin... madem bi beynin var, böyle şeylerle uğraşacağına doğru dürüst bir iş tutsaydın...

Hafifçe irkilir. Olduğu yerde duralar. aradabir çatıştığı daha bilinçli yönünün bir an ağır bastırdığı davranışından da belli, sıkkın, masaya, doğrulur, şarap şişesine uzanır, bardağı doldurur, bir solukta içer, iskemleye oturur, geriye yaslanır, dalgın, öylece kalır;

Erkek (Spiker) — evet... bazılarının kafasında müzik vardır ve çoğu bunun farkında değildir... bazı parçaları kendimiz bestelemişiz gibi sevmemizin nedeni bu belki... canevimizde duymamızın nedeni, bu... belki de bizim adımıza duyuruyor sanatçı içimizdeki müziği...

Bir süre yalnız piyano sesi

Erkek (Spiker) — şu... ıslıkla çaldıklarım var ya... onları notaya alsam diyorum... duysa herkes...

Bir süre yalnız piyano sesi

Bardağa uzanır, şarap doldurur içer, arkasına yaslanır.

Piyano sesi sona erer.

Erkek (Spiker) — ama imkânsız bu... olmaz bu... bu yaştan sonra nota öğrenilmez...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — öğrenilmez ya... bi çok şey için... bi hayli geciktiğini sen de biliyorsun...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — boş ver...

Kalkar, ağır ağır estrad'a doğrulurken;

Erkek (Spiker) — herkes kendi içini yaşar aslında... kendini yaşar... nasıl yaradılmışsa... nasıl doğmuşsa öyle büyür... bi yere kadar çevren sana uyar... bi yerde bu bağ kopar... bi yere kadar çevrene uyarsın... bi yerde herşey biter... baktın ki olmuyor, baktın ki yürümüyor, nasılsan öyle yaşarsın artık... bu iş, bukadar... bu iş, burada biter...

Estrad'a çıkar, dürbünü alır, tabureye oturur, dışarı bakarken;

Erkek (Spiker) — dokuz numaralı pencere... tanıdığım en mutlu genç evlilerin penceresi... kadın, nasıl da içten bağlı kocasına... . bi defa, bi tek defa bile görmedim çatıştıklarını, çekiştiklerini... ne gece, ne gündüz... bakışlarından anlar kocasının ne istediğini... koşar, getirir... pencere açıksa sırtına hırkasını verir hemen... erkek de ona deli gibi tutkun...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — kadın odaya girdi... erkek, gazetesini bıraktı... tatlı tatlı bakışıyorlar... kadın, sokak kıyafetiyle... dışarı çıkacak... kocasına bi şeyler söylüyor... koltuğun arkasına geçti... kollarını boynuna doladı, saçlarını okşuyor onun... öpüyor onu... kocası da onu öpüyor...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — gitti...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — bıktım yalnızlıktan be...

Dürbünü indirir, gözleri hâlâ karşı pencerede, bir süre öyle kalır, sonra;

Erkek (Spiker) — yalnızlık senin kaderin... hangi kadın göze alır seninle yaşamayı?.. içine kapanık, şüpheci, huysuz, aksi, garip bi adamsın... doğru dürüst bir işin mi var... neyin var yani?.. neymiş, iç âlemin zenginmiş de bilmem ne... lâf... zenginliğin böylesine kimsenin aldırdığı yok bu zamanda karşıdan bakan seni bu halinle görür.,. kafanın içini görmez... dıştan gören de, seni bi boka benzetemez... ne uzaktan, ne de yakından işin doğrusu, bu...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — boş ver...

Dürbünü kaldırır, dışarı bakar;

Erkek (Spiker) — on iki numaralı pencere... genç bi adam var orda... gecenin geç saatlerine kadar yazar durur... bazan başını kâğıtlardan kaldırır, bi şeyler söyler kendi kendine... çok iyi bilirim bunu...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — önceleri... ilk zamanlar... ben de kendi kendime konuşurdum... sonra... vazgeçtim... delirmekten korktum... hadi üç ay konuş kendi başına... beş ay konuş... bi yıl konuş... sonra n'olacak?.. çıldırır insan be...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — kendi kendine konuşmak... kendi kendine yüksek sesle konuşmak... karşında biri varmış gibi konuşmak ve kendini buna inandırmak... karşında biri varmış gibi ölçülü konuşmak... bi kadınla konuşurmuş gibi kibar davranmak... boşluğu bi sevgili gibi kucaklayıp öpmek... ve... kendinle çatışmak... küfür etmek... havaya yumruk sallamak... bağırmak...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — karşıdaki bunları yapıyor şu anda... ben, yalnızlar gördüm ki, akıllarını kaçırmalarına kıl kaldı... kendi sesini duyarak iki ayrı parçaya bölünmek... kendi sorularına cevap bulamamak... ve... buna dayanmak... çetin iş... o, şimdi, kafasının içindeki kadın, karşısında sanıyor... öyle davranıyor...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — masasına döndü... yazıyor... belki bi oyun yazıyor da, kişileri ilkpeşin kendi oynuyor... olur a bak, hiç düşünmemiştim. bunu...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — dört numaralı penceredeki züppe n'apıyor acaba?..

Dürbünü o yöne çevirir;

Erkek (Spiker) — masayı düzeltiyor... ortaya bi vazo koydu... bi şişe de şarap almış kerata... boğazında kalsın e mi... kapıya kulak veriyor... kapı çalınıyor olmalı... dikkat kesildi... kapıya doğruldu... açtı ve... içeri bi kadın girdi... ne?.. yanlış görüyoruz galiba?

Telâşla tabureden doğrulup kalkar, dürbünü indirir, gömleğinin ucuyla camını siler, bakar;

Erkek (Spiker) — içeri bi kadın girdi ama, olmaz böyle şey...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — nasıl olmaz be... o işte... o... ta kendisi... dokuz numaralı penceredeki kadın... kocasını seven kadın... asıl, bundan önce yanlış görürmüşüz... vay canına...

Dürbünü indirir, sırtını hafifçe pencereye çevirir, gözlerini kapar, bir an öyle kalır;

Erkek (Spiker) — Tanrım... gözkapaklarım için sana şükürler olsun...

Dürbünü kaldırıp, pencereye döner, bir başka yöne bakar;

Erkek (Spiker) — adam, hâlâ gazete okuyor... gazete okumanın sırası mı şimdi?.. kalk be... bırak gazeteyi... karın... karın orada yahu...

Dürbünü indirir, elinden bırakmaksızın, sırtını pencereye yaslar hareketsiz durur;

Erkek (Spiker) — üzüldüm bu işe... çok... çok üzüldüm...

Dışarıdan, kırlangıç sesleri karmakarışık yaklaşıp, uzaklaşır

Bir süre sessizlik

Sessizliğe kulak verir, çevresini dinler;

Erkek (Spiker) — yalnızlığın sesi sessizliğin sesi... herşey sustuğu zaman, o başlar...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — yalnız mısın... kimsesiz misin... tek başına mısın... herşeye kuiak vereceksin... herşeyden bi dostluk, bi yakınlık payı ayıracaksın kendine en olmadık şeylerde bile bi dostluk, bi yakınlık arayacaksın...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — bi şeyi sevmek zorundasın... o şey, ne olursa olsun, ona bağlanmak zorundasın... tükenirsin yoksa... mahvolursun... yaşamanın anlamı kalmaz... ölürsün.....

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — onlar... yaşayışlarını, mutluluklarını, acılarını... kendileriyle paylaştığımı bilmezler... bilseler... perdelerini sıkı sıkı örterler...

Tabureye oturur, dürbünü doğrultur, dışarı bakar;

Erkek (Spiker) — altı numaralı pencere... dost pencere... orada... yalnız bir adam var... hepsi dosttur... hepsini severim ya... bu, ayrı bu... kardeşçe bi yakınlık duyarım ona karşı... o da kendi kendine konuşur... karşısında biri varmış gibi bi takım hareketler yapar... on iki numaralı penceredeki, yazı yazıyor da durumu kurtarıyor bu, öylesi değil...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — garip şey... bana bile... bi tuhaf geliyor... oysa... hiç de öyle gelmemesi lâzım... genç bi adam... uzunca boylu... . kimbilir neye yalnız... diyorum ki... elbet var onun da bi acısı... var da, o yüzden bi başına yaşıyor böyle... işte o zaman... onu kendime öyle yakın buluyorum ki...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — bi punduna getirip onunla arkadaş olmak tanışmak, mümkün... ama, nereden bileceksin böyle uzaktan göründüğü gibi olup olmadığını?.. bi bakarsın, iki lâf ettin mi, bütün şirinliği bi anda yok oluverir...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — gidip geliyor odanın içinde... durdu... bi takım lâflar ediyor, ama, karşısında kimse yok... boşver yahu... aman kaptırma kendini... cebinden bi kitap çıkardı... kitabı açtı... yüksek sesle bi şey okuyor... yahut, bana öyle geliyor... bu da ne demek peki?.. vay... kitabı fırlatıp attı yere... . masanın üzerine kapandı... ağlıyor yahu...

Dürbünü indirir bir süre dışarı bakar;

Erkek (Spiker) — ağlama kardeşim... bak, biz ağlıyor muyuz?.. okuduğun neyse, sana o dokundu besbelli...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — bi de beni düşün ya ben ne haltedeyim?.. bana, yaşamak dokunuyor... kitabı bırakabilirsin ama, yaşamayı?.. di mi ya... sık dişini... yaşamaya bak be...

Dürbünü kaldırır, bir süre bakar, sonra, telâşla tabureden doğrulur;

Erkek (Spiker) — yapma... at şu tabancayı elinden... ne için olursa olsun, kimin için olursa olsun değmez be kardeşim...

Öne atılacakmış gibi yapar, telâşı, davranışlarından da bellidir

Erkek (Spiker) — sakın ha... tetiği çekme... çekme...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — kapıyı dinliyor ...neyse... biri geldi anlaşılan... kol saatine baktı... kapıya gidiyor... açıyor... genç bi kadın...

Beyaz ışık yuvarlağı, birden sahnenin sağ köşesini aydınlatır, o köşeden genç bir kadın girer,

sahnenin ortasına, ön plâna doğru ilerler, orada durur Bu, Genç Erkeğin, o anda (dürbünün merceğinden) karşıda gördükleridir... Işık yuvarlağı; dürbünün hareketlerine, sahnedeki kadınla, adamın mizansenleri; düşünce sesi'ne göre ayarlanır...

Erkek (Spiker) — vay canına... genç... ve... güzel bi kadın...

Kadın, ellerini göğsünde kavuşturur, kaşları çatık, başı havada, somurtur

Erkek (Spiker) — yüzü de hiç gülmüyor... dur bakalım... adam, ona doğru ilerliyor, ellerini ona doğru uzatıyor...

Adam, ellerini kadına uzatarak yaklaşır,
Kadın, başını öte yana çevirip, kaşlarını daha da çatarak, bir adım uzaklaşır,

Erkek (Spiker) — kadın... tınmıyor bile be... başını öteye çevirdi... yapma yavrum... canına kıyıyordu senin için az daha yahu... öbürü de boyuna bi şeyler anlatıyor...

Adam, kadına birşeyler anlatır; özür diler, yalvarır gibi bir hali vardır, hafiften yaklaşır,

Erkek (Spiker) — hiç... aldırdığı yok...

Kadın, oralı değildir... Adam, yüzünü görmek için ona döndükçe, o, aksi yöne çevirir,

Erkek (Spiker) — seslerini duymuyorum ki, ne dediklerini anlayayım... yalvarıyor mu... n'apıyor...

Dürbünü sağa çevirirken,

Kadın, hırsla sahnenin sağına doğru ilerleyerek, biraz daha uzaklaşır,

Erkek (Spiker) — biri kaçar, öbürü kovalar... dur bakalım...

Adam, bir süre kararsız, çâresiz, durur, sonra tekrar, kadına yaklaşmak ister gibi bir hareket yapar,
Kadın, aynı aldırışsız edâ ile başını çevirip bir an adama bakar,
Adam, aynı anda cebinden bir tabanca çıkarır.

Erkek (Spiker) — yalvardı yakardı, baktı ki olmuyor...

Adam, kararlı, tabancayı şakağına dayar,

Erkek (Spiker) — zora başvuracak... dedik ama...

Kadın, dehşet içinde, bir eliyle ağzını örter, öbür elini göğsüne bastırır, gözleri irileşmiş, bir süre öylece durur, sonra, koşarak adama yaklaşır, tabancayı elinden alır, arkasına saklar, yumuşamıştır. adamı omuzlarından tutar sonra... tatlı tatlı bakar...

Bir süre gözgöze dururlar, dudak dudağa öpüşürler, birbirlerine sarılıp, tatlı tatlı bakışarak, ağır bir yürüyüşle, geldikleri köşeye doğrulur, çıkarlar...

Erkek (Spiker) — o da değil...

Dürbünü indirir,

Kadınla, adamı takibeden ışık yuvarlağı, onların kayboldukları köşede, (sahnedeki, dürbünü indirdiği anda) kararır.

Kısa sessizlik

Tabureye çöker gibi oturur, bakışları karşıda, bir an öylece durur.

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — bayat bi numara... bayat ve adi bi numara ama, tuttu... artık... yalnız değil...

Erkek (Spiker) — bayat, mayat... işe yaradı ya... ne o?.. üzüldün bakıyorum... şimdi... kendini bütün bütün yalnız hissediyorsun, di mi?..

Kısa bir süre daha dışarı bakar, dürbünü pencerenin kenarına yaslar, kalkar, estraddan iner, elleri pantolonunun ceplerinde, ağır ağır yürüyerek masaya yaklaşır, iskemleye oturur, bir süre kararsız, öylece durur, sonra, masanın üzerindeki gazeteye uzanır, alır, can sıkıntısıyla göz gezdirir, rastgele (içinden) okur;

Erkek (Spiker) — kuyruğunun altına neftyağı sürülen bir merkep, ortalığı birbirine kattı...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — eşeğin kıçına neftyağı sür, kuyruğuna teneke bağla, salıver ortalığa gece vakti... şu hâle bak... birbirlerinin rahatını, huzurunu kaçırdıkları yetmiyor da insanların, tutup, eşeklere satışıyorlar...

Erkek (Spiker) — bırak bunları... kendini bütün bütün yalnız hissediyorsun, di mi?...

Gazeteyi açar, iç sayfalardan birine göz atar;

Erkek (Spiker) — dünyanın her yerinde, uçan daireler görüldü...

Erkek (Spiker) — uçan daireler, masal filân değil... fezânın sonsuzluğundan geliyorlar... fezâ, neydi?.. uzay... evet, uzaydan geliyorlar ...üstün uygarlıklara ulaşmış gezegenlerden... üzerinde canlı varlıkların bulunduğu tek gezegen, dünyamız mı yani?.. değil elbet... dünya, ne?.. uzayda bi çakıl taşı... kum tanesi hattâ... uzayda, öbür galaksilerde binlerce güneş var ve o güneşlerin...

Erkek (Spiker) — kendini bütün bütün yalnız hissediyorsun di mi?..

Gazeteyi dizlerinin üzerine bırakır, şarap şişesine uzanır, bardağı doldurur, bir solukta içer, gazeteyi alır, bir başka sayfa açar, okur,

Erkek (Spiker) — sağ kalan hemşire, şikago canavarını görünce...

Gazete elinde, gözleri belirsiz bir yere dikili, dalgın, bir süre öylece durur, sonra, gazeteyi hırsla yere fırlatıp, kalkar;

Erkek (Spiker) — yalnızlık... kahrolası...

Elleri pantolonunun ceplerinde, omuzları çökmüş, bitkin, ağır ağır pencerenin önüne gider, bir süre dışarı bakar, sonra döner, aynı ağır yürüyüşle divana yaklaşır, çökercesine oturur, başını avuçları arasına alır;

Sahnenin bir köşesi, dağınık, renkli ışıklarla, ağır ağır aydınlanır, ışığın düştüğü yerden, genç, güzel bir kız görünür, durup, Genç Erkeği tatlı tatlı gülümseyerek süzer bir süre.

Erkek (Spiker) — sevgilim olmalıydı...

kitap rafına yaklaşır, (renkli ışık, o nereye giderse, oradadır...) elleri arkasında, kitaplara, başını avuçları arasına almış Genç Erkeğe bakar, eliyle kitapları işaret eder;

Erkek (Spiker) — kitaplarımı sevmeliydi...

Ona yaklaşır, yavaşça divana, yanına ilişir, başını hafifçe onun omuzuna yaslar;

Erkek (Spiker) — beni sevmeliydi...

bir süre öyle kalır, sonra yana çekilir, yün örermiş gibi yapar;

Erkek (Spiker) — bana kazak örmeliydi...

kalkar, geldiği tarafa doğru uzaklaşıp, geri döner, kucağında bir çocuk sallıyormuş gibi davranarak yaklaşır;

Erkek (Spiker) — çocuğumuz...

tekrar uzaklaşır, emekleyen bir çocuğun elinden tutmuş, yürümesine yardım ediyormuş gibi davranarak yaklaşır;

Erkek (Spiker) — büyümeli...

yürümeğe başlayan bir çocuğun arkasından hafifçe itiyormuş gibi yapar,
çocuk uzaklaşıyormuş gibi, ardı sıra, gülerek bakar bir süre... sonra, kitap rafına yaklaşır, elleri arkasında, kitaplara, başını avuçları arasına almış, hareketsiz, öylece duran Genç Erkeğe bakar, eliyle kitapları işaret eder;

Erkek (Spiker) — kitaplarımı sevmeliydi...

sokulur, alnına bir öpücük kondurur;

Erkek (Spiker) — beni sevmeliydi...

geldiği yöne doğrulur, göründüğü yerde, gözden kaybolur, aynı anda, renkli ışıklar, kararır

Erkek (Spiker) —. yalnızlık... kahrolası...

Avuçları arasına aldığı başını kaldırır, yüzünde ağlamaklı bir edâ, bir süre öylece durur, sonra kalkar, pencerenin önüne gider, estrad'a çıkar, dürbünü alır, dışarı bakar.

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — gecikti... hâlâ yok... o... bilmiyor... tanımaz bile beni... azıcık gecikse, meraklanıyorum... o, hiçbirine... o, hiçkimseye benzemez... seviyorum onu... geceleri, yalnız yalnız çekilir odasına... kitap okur... düşünen... duygulu bi kızdır o... o, hiçbirine, hiç kimseye benzemez... soyunurken görürüm de bazı... başımı çeviririm... mavi bi geceliği var... son günlerde, çok mutlu... geçen gece... kendi kendine dansetti odasında... aşağıda da radyoyu açmışlardı... bi vals çalınıyormuş meğer... . neden gecikti acaba?..

Dürbünü bir başka yöne çevirir;

Erkek (Spiker) — üç numaralı pencerenin ışığı yandı... yosma, eve döndü... a... yanındaki... şey değil mi o?.. şu... köşe bakkalı?.. o ya... bu geceki misafir, o... bu herif evlidir de üstelik... bi yarımlık rakı... mezeler... yosma buralara da el attı... atar atmaz da, turnayı gözünden vurdu... vurur a... onun geçimi de bu yüzden...

Dürbünü hafif sağa alır;

Erkek (Spiker) dört numaralı pencere ne âlemde bakalım... ahlâksız keratanın penceresi?.. onun, bunun

karısını ayartan hergelenin, kendini beğenmiş itin penceresi?..

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — kadın, yok... gitmiş...

Dürbünü hafif sola alır;

Erkek (Spiker) — kocası da yok... pencereleri ışıksız...

Dürbünle bir başka yöne bakar;

Erkek (Spiker) — vay vay vay... sekiz numaralı pencerede maç var bu akşam... tabakla yetinmiyor da, vazoyu yakaladı, adamcağızın kafasına fırlatıyor insafsız karı... beynini patlatacaksın zavallının be...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — alışık olmayanı şaşırtır bu manzara... kan çıkacak sanırsın... bi daha yüz yüze bakmazlar sanırsın... az sonra barışırlar... öyledir onlar...

Dürbünü indirir, sırtını pencerenin kenarına yaslar, hafifçe seyirciden tarafa dönük yüzünde, mutlu iyimser bir ifâde, dışarı bakar;

Erkek (Spiker) — sokakta... onlardan birine rastlasam derim bazan kendi kendime... dört numaralı penceredeki... şu... pis herife meselâ... desem ki... kendine güvenme o kadar ahbap... senin... elde

edemiyeceğin kızlar da vardır... tanıyorum onlardan birini ben... hangisi mi? şu, yeşil penceredeki kız... metelik vermez o sana... yaa... sonra... şu, yaşlı karı-kocaya rastlasam... yürekten kutlasam onları... yaşayışlarını yakından izlediğimi, yaşayışlarına imrendiğimi söylesem... o kadına rastlasam... desem ki... ben herşeyi biliyorum... kocanın bilmediği şeyleri biliyorum, desem... bildiklerimi anlatsam... nasıl şaşırır, di mi?.. ve bana nasıl içerler... bunu yapsam, benden nefret ederler... bilmezler ki niyetimiz kötü değil ama, anlayamazlar ki... oysa....acılarını paylaşıyorum gün oluyor...

Pencereye döner, dürbünü kaldırır, bakar;

Erkek (Spiker) — her pencerede bi ayrı hayat hikâyesi... her odada bi ayrı dünya... her kat, bi ayrı âlem... insanları, yalnızken göreceksin... elbiseleriyle çıkarırlar yalanlarını yalnız oldukları zaman... elbiselerinden değil yalnız, yalanlarından da soyunurlar... yalnızken, neler yapar insanlar... o güzelim kadınlar... nâzik, kibar erkekler... yalnızken göreceksin insanları... asıl o zaman tanıyacaksın...

Dürbünü bir başka yöne çevirir, birden heyecanlanır;

Erkek (Spiker) — . ışık yandı... geldi... nihayet geldi... neredeydin?.. niye geciktin bukadar?.. seni öyle merak ettim ki...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — pek sevinçli yine... annesiyle babası da salona geldiler... gülüyor... gül... daima gül... güldüğün zaman, öyle güzelsin ki... bi şeyler anlatıyor annesine, babasına... . dışarıya... kapıyı işâret ediyor... çok da heyecanlı... ne var acaba... bi şey... var ya, ne?.. dur bakalım... anlarız belki... benden hiçbirşeyi gizleyemezler... en yakın dostlarıyım ben... karşılıklı geçip oturdular... o, anlatıyor... annesi, telâşlandı... babası, sâkin ol... der gibi... konuşuyorlar... hepsi de memnun...

Dürbünü taburenin üzerine bırakır, estraddan iner, mutlu, memnun, masaya yaklaşır, bardağa doldurduğu şarabı bir solukta içer

Erkek (Spiker) — sevinç içinde... ne güzel... ne iyi... insanların... hele yakınlarımızın, sevdiklerimizin, mutlu olmaları, ne iyi...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — sen de mutluydun bi zamanlar... şimdi, şu anda olduğun gibi... hatırlıyor musun?.. kısa sürdü diye... bi defa yenilgiye uğradın diye, ömrün boyunca herşeye, herkese küskün mü kalacaksın?.. hayatını yeniden düzene sokmak için ne bekliyorsun?.. zaman, henüz geçmiş değil... yeryüzünde, iyilikler de var, kötülükler de... iyiler de var, kötüler de... bak meselâ, karşında işte... uzak'ta da iyiler var... di mi?..

Üzerinden yük atarcasına doğrulur. Kendine güven gelmiştir. Gözlerinin içi güler. Bardağa şarap doldurur, bir solukta yuvarlar;

Erkek (Spiker) — herşey yeniden başlayabilir... herşeye yeniden başlamalı... yarın... evet... yarından tezi yok hem de...

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — babasına, annesine anlatırım... di mi?.. pencereden bahsetmem tabiî... herhangi biri gibi, gider, açıklarım... kızlarını istediğimi... yaşayışımı düzene koduktan sonra, neden olmasın?..

Erkek (Spiker) — ha şöyle... elbet herşeye yeniden başlayabilirsin... hepsi mümkün bunların... hepsi...

Müzik Bir Strauss Valsi

Masaya yaslanır, kollarını göğsünde kavuşturur, gözlerini yumar;

Sahnenin bir köşesi, dağınık, renkli ışıklarla ağır ağır aydınlanır, ışığın düştüğü köşeden, siyah elbiseli erkekler, tuvaletli kadınlar girer... Önde, yaşlıca bir kadınla, erkeğin arasında, bir önceki sahnede görülen Genç Kız vardır... Gelin elbisesi giymiştir... Hepsi, ağır bir yürüyüşle, yaklaşır Kalabalığı takibeden renkli ışıklar, Genç Erkeği çevreleyince, o da, onlara doğru ilerler, önce yaşlı kadının, sonra, ötekilerin ellerini sıkar, yaşlı kadınla, erkek, öbürlerine dönerek, kendi aralarında konuşuyormuş gibi davranırlar... Genç Erkek, kızın duvağını kaldırır, alnından öper, kolları arasına alır, dansa başlarlar, öbürleri de, onlara katılır, bir süre dansederler, Kız'la, Genç Erkek, durup, el ele, bir

süre tatlı tatlı bakışırlar, Genç, Kız, onun yanağına bir öpücük kondurur, geldiği yöne doğrulur, yaşlı kadın, yaşlı erkek ve öbürleri, peşisıra giderler...
Renkli ışıklar, onların kaybolduğu köşede kararır.

Geri çekilir, masaya yaslanır, kollarını göğsünde kavuşturur, gözlerini yumar, eski hâlini alır, bir süre durur öylece...

Erkek (Spiker) — böyle olmalı işte... tastamam böyle

Hızla pencereye doğrulur, estrad'a çıkar, dürbünü alır, dışarı bakar;

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — mesele... önemli demek... annesi yeni elbiseler giymiş... babası da... ne var ki?.. isim günü filân mı?..

Dürbünü indirir, pencerenin kenarına yaslanır;

Erkek (Spiker) — gülüyor ya, mutlu ya, bütün mesele burada... birbirimizi tanımazmışız... varsın öyle olsun... hangi tanışını, insan, benim uzaktaki yabancıları tanıdığım kadar yakından tanır?.. böylesine, karşılıksız, sever?..

Kısa sessizlik

Erkek (Spiker) — ihtiyar, bi gece... dalgınlıkla fazla hap aldı... o gece gözüme uyku girmedi... sonra... o çocuklu kadın hastalandığı zaman... kaç pencereden ışık eksildi... kaç ölü gözü kapkaranlık pencere ışık donandı... . öğrencilerin imtihan çilelerini onlarla beraber çektim... sınıf geçtileri gün, şereflerine kadeh kaldırdım... bir uzak ki, yakın'dan, daha yakın... doğum oldu... ölüm oldu... neler oldu... çoğu gitti... yerlerine yenileri geldi... sıkı sıkı kaparlar pencerelerini önce... sonra... soyunan bi insan gibi... yavaş yavaş açılırlar... ve... dostluklar, yakınlıklar başlar... birbirleri için deliren sevgililerin, birbirlerinden nasıl uzaklaştıklarını gördüm... o zaman, bana yakınlaştılar... acılarını paylaştım... onlar da, bilmeden, yalnızlığımı... işte benim dünyam...

Dürbünü kaldırır, bakar, telâşlandığı her halinden bellidir.

Erkek (Spiker) — gelin elbisesi... bi... gelin elbisesi... evleniyor demek... evleniyor... göğsüne basturıyor elbiseyi... dönüyor... gülüyor... babası, gülerek seyrediyor onu... kapıya bakıyorlar... gelin elbisesini saklamaya çalışıyor... kapıya gidiyor, annesi... açtı... elinde bir demet çiçek...

Düşecekmiş gibi sendeler, sol eliyle pencerenin kenarına tutunur;

Erkek (Spiker) — korkunç bi şey...

Hızla Estraddan iner, kapıya doğru ilerler, dürbün hâlâ elindedir, bir an, kararsız, duralar,

sonra tekrar pencereye gider, estrad'a çıkar, titreyen elleriyle dürbünü kaldırıp, bakar;

Erkek (Spiker) — ... o herif... dört numaralı penceredeki herif... komşusunun karısını ayartan hergele... cebinden küçük bi kutu çıkardı... bi... yüzük... nişan yüzüğü... gelinliği... gönderen de, o... anlaşıldı iş... yüzüğü kızın parmağına geçiriyor... bu herif... bu it... damat, ha?.. damat... bu hergele, ha?.. gülüyor kız... gülüyor... ne bok olduğunu bilmiyor... bilmiyor ki, az önce... hiçbiri, bi şey bilmiyor... babası, memnun, gülüyor... annesi de...

Müzik sona erer.

Dürbünü indirir, telâşlı, kararsız, karşıya bakar;

Erkek (Spiker) — gideceğim... durumu anlatacağım onlara... ne olursa olsun, yapmalıyım bunu...

Dürbün hâlâ elinde, estraddan iner, hızla kapıya doğrulurken;

Erkek (Spiker) — diyeceğim ki... kız filân verilmez bu herife... itin biridir o... itin, hergelenin biridir... diyeceğim ki... ne mal olduğunu ben gayet iyi bilirim onun... diyeceğim ki...

Kapıya yaklaşmıştır... Elini tokmağa uzatırken

Kadın (Spiker) — peki... siz nereden biliyorsunuz?..

Eli boşlukta, kalakalmıştır;

Erkek (Spiker) — ya anası... tutar da böyle sorarsa?..

Tokmağa uzanan elini, geri çeker.

Kadın (Spiker) — söylesenize... nereden biliyorsunuz?.. kızımı nasıl tanıdınız?.. nerede tanıdınız?..

Geri döner, omuzları çökmüş, bitkin, odanın ortasına doğru ağır ağır yürür;

Erkek (Spiker) — pencereden... uzaktan...

Kadın (Spiker) — demek, pencere gözetleme huyunuz var... bir de damadımızı beğenmiyorsunuz...

Erkek (Spiker) — kötü bir niyetim yoktu ki...

Kadın (Spiker) — dürbünle, pencere gözetleyen kimselerin iyi niyetlerinden şüphe edilir... evet?.. başka?..

Erkek (Spiker) — kızınızı seviyorum... onunla... evlenmek istiyorum...

Kadın (Spiker) — kızımla... evlenmek mi istiyorsunuz?.. siz mi?..

Erkek (Spiker) — dış görünüşe bakmayın... bana inanın... kötü bi insan o... kızınızı ona vermeyin... yazık olur...

Kadın (Spiker) — kötü mü?.. kibar bir insan... iş, güç sahibi... ya sizin işiniz?.. pencere gözetlemek... sizin işiniz, bu... çıkın lûtfen... çıkın...

Pencerenin önüne gelmiştir. Estrad'a çıkar, dürbünü ağır ağır kaldırıp bir süre dışarı bakar, hırsla geri döner, ezilmiş, çökmüş, estraddan iner, masaya yaklaşır, yüzü seyirciye dönük, iskemleye çöker, dürbünü hâlâ elinde tuttuğunu farkedince, iki ucundan sıkıca kavrar, bütün gücüyle havaya kaldırır, dizine vurarak, kırar, yere fırlatır, başını avuçları arasına alır, öylece, hareketsiz, kalakalır...

Tavandaki ampul söner, sahne kararır...

YEŞİL IŞIK SÖNER...

— Oyun, biter —

1957
Afif Yesâri
İstanbul

DÜŞÜNCE TİYATROSU
ve
UZAK...

«Düşünce Tiyatrosu, insanın iç serüvenini, katıksız, yalansız, yapmacıksız, özentisiz, yalın bir deyişle, seyirciye aktarmak istiyor.» diyor Afif Yesârî, Düşünce Tiyatrosu'nun manifestinde.

Gerçekten de, dış dünyada, «olması gerektiğine inandığı gibi olma» yolunda çaba gösteren insanoğlu, düşüncelerinin, hayâllerinin, dış baskılardan uzak ortamında, «olduğu gibi olabilmenin» tatminini arar.

Ancak, düşünce ve hayâller yalansız değildirler. Ne kadar çabalarsanız çabalayınız, dış ortam, sizi göründüğünüz gibi kabul edecektir. Oysa ki, çoğu kez, kendimizi dış ortamın kabulünün ötesinde benimsetebilmek tutkusuyla kıvranırız. Olanak dışıysa bu durum, bilinçaltının anı depolarında bir kaçış başlar. «Unutma, geçmişten kaçıştır.» der Freud. O anıları hatırlatan olaylardan, düşüncelerden, hayâllerden kaçarsınız. Özgür değildir artık iç dünyanız. İç baskı, onun da yalansızlığını perdelemiştir. Ama salt gerçeğe set çekilemez. Yalansız gerçekler şekil değiştirirler. Bir nev'i «kamuflaj» hareketidir bu. Sembollerin şekillendirdiği hayâl ve düşünceler, o insanın «iç serüvenini» katıksız açığa vurabilirler. Bu yönüyle, ana gerçeği şaşırtıcı bir masal atmosferi içinde, ilk anda uyumsuz, kesik, ama tümüyle «bir yaşanmış anın kişisel yorumu ve ötesi,» olarak bulabiliriz suskun adamın, coşkun iç dünyasında.

Afif Yesârî, yeni bir tiyatro türünü benimsetme uğraşındadır. İlk örnekleri kısmen ilkeldir Düşünce Tiyatrosu'nun. Daha sonra da değineceğimiz gibi, örneğin «Uzak», konu ve düşüncelerin ifadesi açısından, iç dünya gerçeklerinden çok, alışılmış tiyatro yapısına yakındır. Ancak, seyirciyi alıştırabilmek

için, önceleri bu gerekmektedir Afif Yesâri'ye göre. Giderek tüm çarpıcılığıyla coşkun bir iç yapının zengin hayâl gücünü okuyacağımız — ve özellikle seyredeceğimiz — günler de gelecektir. Yesâri ve genç arkadaşları yarınlara çok şeyler vaadetmektedirler.

İçsel sansür gücünün hoşlanmadığı düşünce ve hayâllerin seyirciye aktarılması sorununa çok kısa da olsa değindik. Bazı iç duyuşlar ise, özgür bir iç ortamda, hayâl ya da düşünceye dönüşebilirler. Özellikle geçmişe ilişkin durumlarda, anı, zamanın etkisiyle arınmış, öze dönüşmüş, bir ölçüde fakirleşmiştir. Örneğin, iş yerinizin bulunduğu yapıyı düşünün bir an. Kaç penceresi olduğunu, gözlerinizin önünde beliren taslakta kolayca sayamazsınız, ama odanızın penceresi hemen gelir gözlerinizin önüne. Anı zamanla zenginleşir de. Bir yandan öze dönüşürken, bir yandan da bize dönüşür. Sübjektifleşmiş, kendi ilâvelerimizle, rötuşlarımızla zenginleşmiştir. Kısacası, aynı olay ya da nesne , dış ve iç dünyalarda değişik görüntüler verir.

Ancak bu, dış dünya ve hayâl gücü arasındaki ilişkiyi inkâr anlamına alınmamalıdır. Anatole France'ın dediği gibi: «evet, şair, mitolojide su perisini icat etmiştir ama, tabiat daha önce okyanusları, bulutları ve kadını yaratmıştı.»

İç dünyanın görüntüleri, sübjektif bir sentezin farklılaştırmasına uğramışlardır ve bu nedenle, Düşünce Tiyatrosu'nda hayâl görüntüler son derece öze dönüşmüş bir atmosfer içinde verilmelidir. Bu ise, ufak dekor ve ışık değişimleriyle, Uzak'ta olduğu gibi, hayâl ve gerçek sahneler arasındaki geçişi kolaylaştırır. Yönetici çok ufak ilâvelerle ve sahnenin muhtelif bölümlerini kullanarak pek çok değişik sahneyi, ramp ışığında canlandırabilir. Uzak'ta da bu böyle olmuştur.

Düşünce Tiyatrosu oyunlarında. çeşitli düşünce ya da hayâller birbirini izlemektedir. Gerçekte de bu böyledir. Ancak, düşünceden düşünceye, ya da hayâle geçişin bir nedeni olmalıdır. Jean Paul Sartre, bunu, herhangi bir nesne aracılığıyla, bilincin, bir olay ya da nesneyi «yok» olarak ele alışı ve onu yeniden yaratışı olarak düşünmektedir. Herhangi bir olay (hylé), sembol (analagon) rolü oynamakta ve bir olay ya da nesnenin yokluğu bizi etki alanına almaktadır. Buna göre, düşünce ve hayâllerde geçişler semboller aracılığıyla olmaktadır.

Sembol ortadan kalkmakta, yerini olaya bırakmaktadır.

Nesnel sembol, düşünsel olayı ateşlemektedir sadece... Uzak'ta, müziğin bir «Parisli Yosma», ya da «Piyano Çalan Kız» imajı doğurması gibi. Dürbün, dostluk konusunda şairane konuşturmaya yetmektedir oyun kişisini... Bir gazete haberi, onu oradan koparmakta, hayâl dünyasına sürüklemektedir. Bazı hallerde ise, düşünce veya hayâl geçişi için, nesnel bir sembol olmayabilir. Bu gibi hallerde, bilinçaltının, patlamaya hazır dürtüleri, buldukları boşluklardan faydalanarak ait oldukları kişiyi etki alanlarına almaktadırlar... Uzak'ta sık sık beliren yalnızlık tema'sı gibi.

Uzak, mutsuz ve yalnız bir genç adamın dramıdır. Şair ruhlu, hassas, son derece iyi bir insandır bu. Sadece çok büyük bir kusuru vardır. Dış dünyayla bağdaşamamaktadır. İnsanın insan'a kurt olduğu sahte bir çevrede, o, boşuna mutluluğu aramış, onlar gibi olmaktan kaçtığı ve ne olduğunu açığa vuramadığı için de bu arayışı olumlu sonuç vermemiştir. Mutsuz olduğu için, iç dünyası zenginleşmektedir. İç dünyası zengin olduğu için mutsuzdur. Ve bu çelişki, onu, her geçen gün, daha çok, bir tavanarasının duvarları arasına itmiştir. Bir dost gereklidir kurtuluşu için. O, dürbünü seçmiştir. Bir bakıma, Afif Yesâri'nin hayâtından bir bölümdür Uzak. Ayağı aksayan Toulouse Lautrec'in, adaleli dansöz bacakları çizmesi, ya da Utrillo'nun içki içemediği dönemlerde, «café» resimleri yapışı gibi bir şeydir bence Yesâri'nin Uzak'ı. Öyle olmayı özlemiş, mutluluğu yalnızlıkta aramış, ama, kaçamamış bir insanın mutsuzluğu oluşturmuştur Uzak'ı. San'atçılar, çoğu kez, mutsuzluklarını dile getirirler eserlerinde. «Gerçekten mutlu bir insanın, san'at yapma fikrine ulaşacağını aklım almıyor.» der Wagner.

Yazarın tüm eserleri içinde, kendisini en çok yansıtanı Uzak'tır bence. Aşağıda, oyuna girmeden, dekor anlatılırken yazılmış bir paragraf okuyacağız:

«Yalnızlığın ve kadın eli değmemişliğin, her yanda, her köşede kendini belli ettiği bu odada, oyun kişisi Genç Erkek'le, yalnızlığı, iç içe yaşıyorlar. Bu odada, onun, düşleriyle, kuruntularıyla, askıda kalmış istekleriyle, hiç kimsenin bilmediği iç yaşantısının dramı oynanıyor.»

Görülüyor ki, dekor tarifiyle ilgisi olmayan, şiir dolu bir anlatım var bu paragrafta. Duyan kişinin sınır tanımayan anlatımı... Oyun içinde, oyun kişisinin, özellikle yalnızlık temasına ilişkin, düşünceleri de şiirsel. Böyle bir yapıya sahip kişi,

şiir yazar çoğu kez, sadece kendisi okuyacak olsa bile. Oyun kişisi bunu yapmıyor. Afif Yesâri de yapmamış uzun bir dönem. Ama, Uzak'ta, yazarın şiire olan tutkusunu yansıtan oluşum, giderek, yıllar sonra, daha da oluşmuş, «Boşluk» ve «Boşluk 73» adlarıyla, şiir ya da şiirle resim - kitaplarını doğurmuş.

Uzak'ta, pencerelerden yansıyan, yaşam parçaları, çoğunlukla ilgi çekici. Ne var ki, olağan değil... Bu kadar hareketli değildir pencereler. Yarım saat içinde, kiminde oyunda hile yapılıyor, kiminde tabaklar uçuyor karı, koca kavgasında, kiminde tabanca elde sevgi gösterileri, kiminde ihanetler, yosmalar... İlgi çekici motifler bunlar, ama, oyuna renk verirken, Düşünce Tiyatrosu'nun özü olan yapmakcıksızlığa aykırı kaçıyor biraz. Yazar da biliyor bunu, fakat, ilk oyunlar tutundurma gayreti içinde biraz ilkel demiştik daha önce. İlgiyi ayakta tutuş, bilinçaltı sembollerinin şaşırtıcılığıyla sağlanabilirdi. Böylelikle, Paul Eluard'ın «Dünya bir portakal gibi mavidir» dediği gibi, oyun kişisi de, iç yapısı gereği şaşırtıcı, ama, anlamlı görüşler, hayâller getirebilirdi ramp ışığına.

Hattâ, bence Düşünce Tiyatrosu'nu, belirli bir konuyu verme gayretinden de koparmak gerek...

Oyun kişisinin, olduğu gibi, görünmesine, toplum yargıları da engel oluyor şüphesiz. Örneğin, Uzak'ın Genç Adam'ı, müzikle yarattığı «Parisli Yosma» yı, sadece romantik bakışlarla uğurlamaz, daha aktif davranabilirdi. Bu onun tatminsizliğinin kısmen rahata ermesini sağlayacağı için, doğal da olurdu. Ama, seyirci reaksiyonu endişesi bunu engellemiştir. Gelecek oyunlar, daha gerçekçi olmalıdırlar.

Genel olarak ele alırsak, hakkında çok şey söylenen ve yazılan Düşünce Tiyatrosu ve Uzak, insanı kompleksleriyle, sevgileriyle, iç ve dış dünyalarıyla konu edinen, devrimci bir tiyatro atılımını sağlıyorlar sanat hayatında. Gelişme dönemindeler daha, giderek olgunlaşacaklar. İşte o kez, ilgisizliğimizle gelişmesini ağırlaştırdığımız, parasal olanaklar nedeniyle oyun yapma imkânı bile bulamayan bu atılımın yaratıcısına ve öncülerine biraz ezik bakacağız.

Uzak çevresinde oluşan dostluklar, amatör tiyatro heyecanı, acemice mizansen, ortaya çıkan öncü bir oyunun ardından duyulan o anlatılmaz duygu... Bütün bunları yaşadım ben yıllar önce. Şimdi, Uzak deyince, yeşil mask yanıyor, anılarımın

içinde. Her hatırlayışta yeniden yaratılacak, sonu olmayan bir hayâl oyundur o artık... Her seferinde biraz daha benden... biraz daha dost...

Soluk, boş duvarları bir tavanarasının, ve kalbini gözlerine bağlayan adam. Bir şarap şişesini dost tutmuşlar, yaşanmamış sevileri yudumluyorlar. Şişe büyüyor sonra, bir dürbün oluyor. İnsanlar Uzak kadar yakın, yakın olduğunca uzak, o dürbüne doluyor.

Derken,

Hayâl yağdıran bulutları dağıtan bir rüzgâr

Adam dürbünün merceğini gözlerine takıyor

Bakmıyor son bir defa

Ve, gözlerini kırıyor.

Hüseyin Özgen
4-1-1974

DÜŞÜNCE TİYATROSU ve UZAK

Dünyada ve memleketimizde Düşünce Tiyatrosu fikrini ilk defa ortaya atan Afif Yesâri bu fikri kabul ettirebildiği takdirde temsili sanatlarda yepyeni bir çığır açmış olacaktır. Kendi deyimiyle, «konuşulanı değil düşünüleni öne almak çabasile seçilen bu yol» önemli gelişmelere sahne olacaktır. Düşünce Tiyatrosu analitik bir karakter taşımaktadır. Bu karakter; insanın bilinç altı problemlerine, iç yaşantılarına el uzatarak, yazarın psikoanaliz yapan bir doktor, aktörün ise bu uzmanın elinde bir vaka durumunda olmalarını gerektiriyor. Düşünce Tiyatrosu bu gereklerde o kadar ileri gitmektedir ki, vakanın yâni aktörün konuşma melekesini kaldırarak onu sorgularla incelenen bir kimseden daha çok narkoz altında etüd edilen bir kişi durumunda görmektedir. Aslında da bilinç altının, düşünce ve hayâllerin soyut olarak incelenmeleri de bu yolla mümkündür. Öyle görülüyor ki açılmak istenen çığırın en dikenli bölgesi de bu tip analizlerde yeteri kadar başarı sağlamanın kolay olmayışıdır.

Afif Yesâri bu iddialı yolunda fizik yönden de analitik davranışların içindedir. Yazar Düşünce Tiyatrosu oyunlarının herkes tarafından oynanabileceğini ileri sürmektedir. Fakat bizce bu alanda başarı kazanacak bir oyuncunun durumu klâsik sahnelerde çalışanlara göre çok daha zordur. Çünkü, bir taraftan oyunun gerektirdiği incelikleri uygulamağa çalışan sanatçı öte yandan bu hareketlerini bir başkası tarafından yönetilen ça-

lışmalarla koordine edecektir. Eğer istenen aksiyonlarla konuşmalar arasında sürüp gidecek uyuşma ve çelişmelerin göz ve kulak tırmalayıcı olmamaları gerekiyorsa Yesâri'nin açmağa uğraştığı çığırda verilecek üstün eserleri oynamak hayli güç olacaktır. Analitik metodların psikolojik alanda fiziğe oradan da topluma uzanması olayı, üzerinde durulacak bir yöndür. Psikolojik problemleri ne olursa olsun insanlar çevreleri içinde yaşarlar. İnsan beyninin yüksek merkezleri görev yaptıkları sürece de kişi sosyal ilişkilerini bilinç altı iç yaşantılar ve hayâllerle değil mantık ile kurar ve yürütür. Mantıkın ve kuralların baskılarından kurtularak düşüncelerimizin doğal karakterlerine paralel gelişen hareketlerimiz de vardır.

«Uzak» da Afif Yesâri'nin bu kaçak hareketleri yakalıyarak onları eselediğini görüyoruz.

Hayata küskün, iyi kalpli ve içine dönük erkeği anlatan seerde oyuncu pencerelerin hikâyesini nakletmektedir. Bu, dünyayı bir dürbünün merceğin sığdıran uysal, hattâ bilinç altında bile uysal bir kişidir. Bizce bilinç altı ve iç yaşantı alanları en çetin fırtınaların estiği sınırsız ülkelerdir. Böyle bir gencin bilinçaltı çok daha zengin, fırtınalı, isyankâr, hırslı, istekli olabilirdi. Oyunun kahramanı bu psikolojik değişimlerden zaman zaman uzaklaşıyordu. Bununla beraber «Uzak»ın Düşünce Tiyatrosu tezini hakkıyla savunmuş bir eser olarak sanat çevrelerinde ilgi göreceğinden eminiz.

Dikmen Gürün
6 Aralık 1966
Haber Gazetesi

Gezginci tiyatro topluluklarının aktörü, hikâye ve piyes yazarı, televizyon yöneticisi ve hayatını kalemiyle kazanmak için 178 dedektif romanı yazan Afif Yesâri, «Düşünce Tiyatrosu» diye yeni bir tür attı ortaya.

Film ve televizyon önünde gerileyen tiyatroyu kurtarıp kurtaramıyacağı bilinemez ama son derece orijinal olduğu muhakkak bu türün, Düşünce Tiyatrosunun en büyük özelliği dünyada ilk defa Afif Yesâri tarafından ortaya atılması.

Düşünce Tiyatrosu oyunları, konuşulanı değil de düşünüleni ön plâna alıyor. Olaylar, yine sahnede geçiyor ama, oyuncular konuşmuyorlar, düşünceleri onlar adına, spikerler tarafından seyirciye ulaştırılıyor. Spiker yerine teyp de kullanılabiliyor. Bir evde, aile arasında oynanabildiği gibi sözler yabancı bir dile çevrilince etki sahası artıyor ve lisan bilmeyen oyuncular da bir başka ülkede, gösterilerine devam edebiliyorlar. Bu yönü ile evrenseldir Düşünce Tiyatrosu, ama pantomim veya sessiz sinema da değildir. Neden olmadığı, tiyatroya nazaran avantajları ve gelişme imkânları kitabın önsözünde geniş ve açık şekilde anlatılmış. Bambaşka bir tiyatro bu. Hattâ Tiyatro maskı bile başka. Ağız kısmı kordelâ ile örtülmüş. Konuşma olmadığını belirtiyor.

Uzak, bir bölümlük bir oyun, kadın eli değmemiş bir bekâr odasında, elinde dürbün komşularını gözetleyen bir genç. Komşularına birer numara vermiş. Düşüncelerini spiker açıklıyor. Hayalinde bir kadın. Bu defa spiker konuşuyor. Dürbünü ile seyrettiği sevgilisi, herkesi aldatan bir başka komşusu ile nişanlanacak, genç sonunda dürbününü kıracaktır...

1951 yılından beri Düşünce Tiyatrosu üzerinde kafa yoran Afif Yesâri'yi bu orijinal buluşundan ötürü tebrik etmek gerekir. Batıda her orijinal eserin ayrı bir değeri vardır. Türk aydınının konu ile yakından ilgileneceği muhakkaktır. Zaten bu tür geliştiği ölçüde, Türkiye için de ayrı bir propaganda konusu olmaya namzettir.

İrfan Derman
21 Aralık 1966
Akşam

DÜŞÜNCE TİYATROSU

— İnsan ancak düşündüğü zamanki haliyle gerçek, yani olduğu gibidir. Anlaşılamamak, yahut yanlış anlaşılmak kaygusundan da uzak, konuştuğu zamankiyle kıyaslanamıyacak kadar, açık kalpli, samimidir.

— Afif Yesâri bu fikri çıkış noktası olarak ele alıp, insanı kendi kendisinin yalnızlığında, iç ben'indeki, düşüncelerindeki davranışları ve iç yaşayışı ile yansıtan yeni bir tiyatro çeşiti ortaya atmış. Düşünce Tiyatrosu.

Manifestosunda Afif Yesâri bu yeniliği şöyle anlatıyor:

— Düşünce Tiyatrosu insanoğlunun iç âlemine, iç âleminin karanlığına ışık tutuyor. Bu bakımdan Düşünce Tiyatrosu oyunlarında istenilen, daha doğrusu gereken sonuca ulaşabilmek için apayrı bir biçim araştırmak gerekiyor. Sözü oyuncudan alıp, spikere vermek, oyunda yalnız düşünceleri belirtmek bu arayışın sonucu değilse de, ulaştığı noktalardan biri...

— Gerçekten Düşünce Tiyatrosu oyunlarında konuşulan değil, düşünülen ön plândadır. Bu bakımdan olaylar sahnede cereyan ederken oyun kişileri, oyun süresince konuşmazlar. Düşüncelerini onlar adına spikerler seyirciye ulaştırır.

— Afif Yesâri Düşünce Tiyatrosu'nun manifestosuyla «Olduğu Gibi» adlı bir bölümlük bir oyunu bir arada Düşünce Tiyatrosu adıyla yayınlamış. Tarla yayınevinin sanat dizisinden ikinci kitap. Oyunda genç bir kadın bir de genç erkek var. İkisi de evlilikten yana bahtsız. Genç kadın duygulu bir kadın. Genç erkek de öyle. İçinin değişmemiş bir yöniyle saf, çocuksu. Kısacası ikisi de duygu ve düşünüşleri bakımından bir elmanın yarısı kadar birbirinin benzeri Bunlar bir seyahat acentesinin bekleme salonunda rastlaşır, kendilerine dair birçok şey

kurar, düşünürler. Düşünceleri, aralarındaki ruh beraberliğini belirtirken, onlar dış görünüş ve davranışlarına bakarak zaman zaman birbirlerini içten içe yererler. Oysa ikisi de bilmeden yıllardır birbirlerini aramış durmuşlardır.

— Bu tür Tiyatronun Uzak adlı bir oyunu daha var. Afif Yesâri bu oyunda oyun kişisinin, müziğin etkisiyle düşündüklerini ve hayâl ettiklerini bir masal havası içinde seyircinin gözleri önüne seriyor. Uzak adlı oyun herhangi bir şehrin bir köşesinde geçiyor. Düşünce Tiyatrosu oyunlarının ikinci kitabı... Yalnızlığın ve kadın eli değmemişliğin her yanda. her köşede kendini belli ettiği bir odada oyunun kişisi genç erkekle, yalnızlığı iç içe yaşıyorlar. Elinde bir dürbün, komşularını gözetleyen genç, onlara birer numara vermiş, komşular hakkındaki düşüncelerini spiker açıklıyor. Hayalinde bir kadın, bu defa kadın spiker konuşuyor. Genç adam dürbünüyle seyrettiği sevgilisi herkesi aldatan bir başka komşusuyla nişanlanınca, uzaktan bu insanları tanıyıp sevmesine sebep olan dürbünü kırıp atıyor oyunun sonunda.

İstanbul Radyosu
5/2/1967
«Kitaplar Arasında»

DÜŞÜNCE TİYATROSU OYUNLARI ve UZAK..

Uzak, 1957 yılındaki ilk gösterisinden bu yana, çalışmalarını, oyun, sergi ve kitaplarla sürdürdüğümüz Düşünce Tiyatrosu'nun ilk örneklerinden biridir.

Uzak, 1966'da, Düşünce Tiyatrosu'nun 2. kitabı olarak yayınlandı.

İlk kitap, 2. kez basıldı, Uzak da 2. kez basılıyor.

2. baskı'da, Uzak'ta hiç bir değişiklik yapılmadı. İlk yazıldığı şekliyle bırakıldı. Kitaba, oyun'un oynandığı tarihler, rol bölümü, oyun'la ilgili resimler, kitapla ilgili yazılardan bazıları eklendi.

●

Uzak, Düşünce Tiyatrosu'nun asıl amacına basamak olan ilkel bir örnektir. Bir 'deneme' de denebilir.

Düşünce Tiyatrosu'nun kaynağı, insan'ın bilinçaltı'dır; yani, yalan'sız, yapmacıktan uzak yönüyle 'gerçek insan..'

Düşünce Tiyatrosu Oyunları. bilinçaltı'nın ürünleridir. Bu ürün, düşüncelerinin yalnızlığındaki gerçek insan'ı yansıtır. Bunu, sahneden, seyirciye aktarabilmek için, teknik olanaklar da gerek..

Bugüne değin, bütün gösterilerimizde, teknik olanaklardan yoksun bulunduğumuz için, bu ilkel örnekleri bile, Düşün-

ce Tiyatrosu'nun gerektirdiği koşullar içinde seyirciye iletemedik.

●

İnsanların kafalarından neler geçtiğini, bilinçaltlarında nelerin olup bittiğini, gerçek'te hiç bir zaman bilemeyeceğiz.

Bir kopup-gidiş'in, çok uzak ötelerden, garip bir geçmiş'i anımsar gibi oluş'un, uçucu bir görüntü, gerçektekilere benzemeyen bir biçim, bir renk, bir ses'in, ya da benzeri algılamaların, belirsiz, nedensiz gibi görünen sıkıntıların, bunalımların, aslında ne demeye geldiğini de, çoğu kez, bilemeyeceğiz.

Düşünce Tiyatrosu Oyunları, insanın bu durumlarını, uçucu, kaçıcı ruhsal durumlarının bu yönlerini de ele alarak, kendine özgü simgelerle tanımlamaya, iç yaşantıyı, bilinçaltı problemlerini, insan'ın iç yaşantısına eşit, ona yakın bir davranışla çözümlemeyi, hiç değilse, ışık tutmayı amaçlıyor.

●

Düşünce Tiyatrosu Oyunları'nda, yazar, oyundaki kişinin, ya da kişilerin bilinçaltı'nı, kendince, kendi açısından verecektir.

İnsanların bilinçaltları, aynı baskılar, aynı problemler nedeniyle, çoğu kez aynı çapraşıklığı gösterir.

Düşünce Tiyatrosu Oyunları'nın yazarı, kendi iç çapraşıklıklarına ışık tutarken, aynı yöntemi seyirciye de uygulamış olacak, böylelikle, birey'den çoğul'a ruhsal ulaşım sağlanacaktır.

●

Şimdiyedek, sanatçı, roman'da, oyun'da çeşitli sanat kolunda, kişileri adına düşündü, konuştu, onları düşündürdü, konuşturdu, onların iç evrenlerini kendi görüş açısından topluma iletti.

Düşünce Tiyatrosu yazarını onlardan ayıracak başlıca özellik, oyunlarında, tümüyle iç'e dönmesi olacak.

●

İç'e dönüklüğün sınırı yoktur.

Bu sınırsızlığı, doğal'a, gerçeğe yakın, kendi dinamizmi, renkleri, sesleri, kendi karakteristiği içinde verebilecek, aktarabilecek biçimler araştırmak gerekmektedir.

●

Düşünce sesleri'ni, seyircilere kulaklıklar dağıtarak iletmek, düşünce'nin, ses'le iletimini dış'tan değil de, iç'ten sağlamak, bu araştırmalardan biri.

Oyun yazarının, ipnotizm (yapay uyku) yoluyla trans'a geçirildikten sonra, bilinçaltı'nın dış'a vurmaya başladığı kez, sahnede bulunan oyuncuların, bu bilinçaltı sayıklamalarını aynı anda canlandıracakları oyunlar da, Düşünce Tiyatrosu'nun denemeleri arasında.

Oyuncu olmadan, düşüncelerin, bilinçaltının, ışık oyunları, sembolik pano dekor ve soyut resimlerle belirleneceği oyunlar da, Düşünce Tiyatrosu denemelerinden..

1951 yılında tasarlanan ve ilk Düşünce Tiyatrosu Kitabı'nın manifest'inde özetlenen bu çalışmalarla, günümüz öncü tiyatro sanatının gösterdiği benzerliklere dikkati çekmek isteriz..

●

Düşünce Tiyatrosu'nun bundan sonraki 4. kitabında yayınlanacak ve bu tür'e gerçek anlamını kazandıracak örneklerine de kısaca değinelim:

Düşünce yoluyla ulaşılabilecek büyük, evrensel sonuçlara yönelerek, insan'ı ve evrim'i bu açıdan ele alan, doğa'dan, evren'in göktopraklar üzerindeki tüm yaratıklarına, giderek dünya insanı'na uzanıp, evrensel oluşum'u etkileyen, kökeni doğasal ve kozmik güçler olan düşüncelerin, insan kuşaklarına aktarılmasını, düşünce yoluyla sağlanan evrensel oluşumu ve gerçeklere ulaşımı simgeleyen oyun ve Düşünce Tiyatrosu yöntemlerinin uygulandığı senaryolar, bu yapıtlar arasında.

●

Uzak'ın 2. baskısına ek sözümüz şimdilik, bu..

4. Kitap'ta yer alacak yeni manifest ve oyunlarla bir kaç sözümüz daha olacak..

Afif Yesâri

'74.

UZAK

1957 — 1968
Çalışmaları

1 — 16 Nisan 1957. İlk Gösteri'de yer alan 2. Oyun. İstanbul Teknik Üniversitesi Sanat Kulübü, Teknik Üniversiteliler Tiyatrosu :

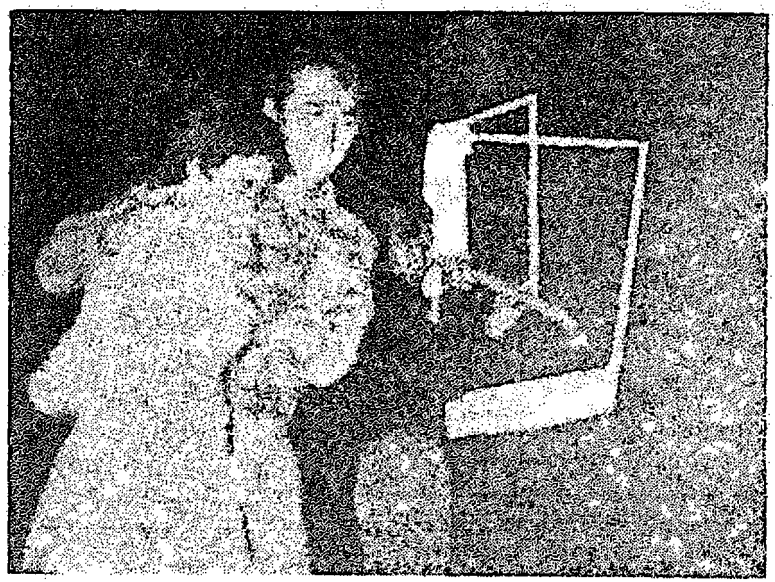
UZAK

Oynayanlar :

Yalnız : Beyhan Türer
Parisli Kadın : Mübeccel Gevher
Aşağı Kattaki Kız : Semiramis Aydınlık
Karşıdaki Adam : Egemen Taylan
Karşıdaki Kadın : Mübeccel Gevher
Genç Kadın : Aysel Ataman
Karşıdaki Kız : Aylâ Alpöge

Spikerler :

Yalnız : Afif Yesâri
Yaşlı Kadın : Gülçin Yalgın
Sahneye Koyan : Seyhun Opan
Tonmeister : Semih Torunoğlu
Dekorları Çizen : Ergun Köknar
Dekorları Hazırlayan : Mardik Hekimoğlu
Işık : Erol Çığıraçan - İbrahim Vural
Tiyatro Müdürü : Erol Ünal.

İstanbul Teknik Üniversite'de Uzak'ın ilk oynanışı ve Düşünce Tiyatrosu Oyunları' nın ilk sunucuları.

2 — 8, 9, 10, 11 Nisan 1967. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Arı Sanat Topluluğu :

UZAK

Yöneten : Ayhan Yördem
Yönetmen Yardımcısı : Gökhan Giray

Kişiler :

Genç Erkek : Uçman Tekin
Parisli Yosma : Başak Gürsoy
Piyano Çalan Kız : Nejla Gelgün
Genç Kadın : Belma Güner
Genç Adam : Bülent Angın
Yaşlı Kadın : Gül Özgür
Yaşlı Adam : Ateş Gürman

Spikerler :

Genç Erkek : Erkan Oyal
Yaşlı Kadın : Gülseren Kavas

Siyasal Bilgiler Fakültesi Arı Sanat Topluluğu Kadrosu'nun, Ankara'da sahnelediği Uzak,

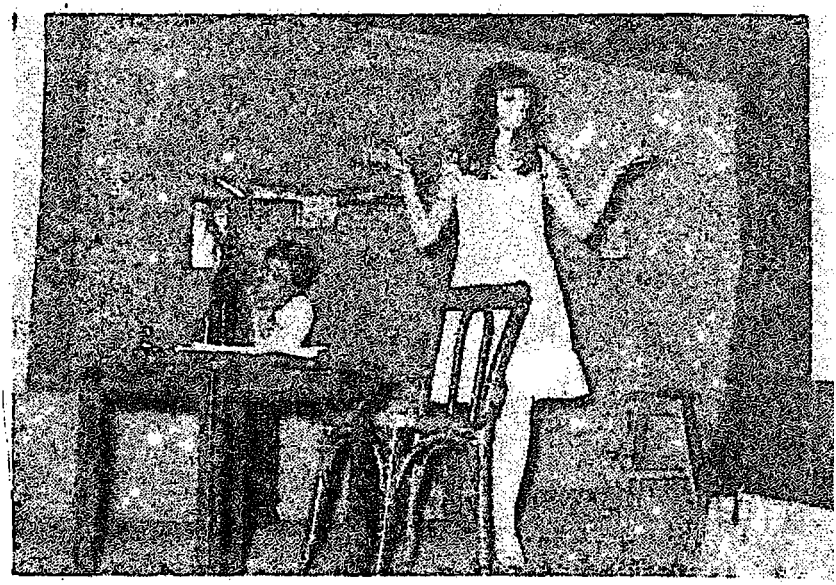
3 — 16 Nisan 1967. (Düşünce Tiyatrosu'nun X. Yılı) Galatasaray Lisesi Sahnesi.

UZAK

Oynayanlar :

Genç Erkek : Erbil Gözükırmızı
Parisli Yosma : Zuhal Merçil
Piyano Çalan Kız : Neylâ Pars
Genç Kadın : Canan Aydınol
Genç Adam : Cankut Şamlı
Genç Kız : Dilek Kızıltan
Davetliler : Z. Merçil, N. Pars, C. Aydınol, Rahsen Çavlı, Ali Gündüz Mustafa Gençer, C. Şamlı, M. A. İrtemçelik.

Spiker : Ç. Altun.

Uzak, Düşünce Tiyatrosu'nun X. Yılı'na rastlayan 16 nisan 1967'de, Galatasaray Lisesi Sahnesinde.

4 — 20 Mayıs 1967. İlk Profesyonel Gösteri. İstanbul Şehir Tiyatrosu Yeni Tiyatro. Karma Ekip :

UZAK

Genç Erkek : A. Atillâ
Parisli Yosma : Viktoria Haerter
Piyano Çalan Kız : M. Ay
Genç Kadın : Sevil Urfalı
Genç Adam : Cankut Şamlı
Genç Kız : Nurol Tanan

Spikerler :

Genç Erkek : A. Yesâri
Yaşlı Kadın : Neval Tuncer
Ses Alma ve Teknik Montaj : Acar Uluç
Sahneye Koyan : A. Atillâ.

İlk Profesyonel Gösteri.

5 — 31 Ocak 1968, Türk Amerikan Üniversiteliler Derneği Sanat - Edebiyat Tiyatro Grubu Organizasyonu - İstanbul Teknik Üniversite Konferans Salonu. Düşünce Tiyatrosu Ekibi :

UZAK

Sahneleyen :
Hüseyin Özgen

Oynayanlar :
Genç Erkek : Erbil Gözükırmızı
Parisli Yosma : Viktoria Haerter
Piyano Çalan Kız : Güler Topuzoğlu
Genç Kadın : Okşan Okay
Genç Adam : Cankut Şamlı
Genç kız : Sevil Bayer

Seslendirenler :
A. Yesâri - N. Tuncer
Ses Alma ve Teknik Montaj :
Acar Uluç.

Türk - Amerikan Üniversiteliler Derneği Organizasyonu ile, İstanbul Teknik Üniversite Sahnesinde, Uzak.

6 — 23, 24 Mart 1968. Altınyurt Kulübü Lokali. Düşünce Tiyatrosu Ekibi :

UZAK

Yöneten :
Hüseyin Özgen

Oynayanlar :
Genç Erkek : Erbil Gözükırmızı
Parisli Kadın : Viktoria Haerter
Piyano Çalan Kız : Güler Topuzoğlu
Genç Kadın : Okşan Okay
Genç Adam : Cankut Şamlı
Genç Kız : Sevil Bayer
Davetliler : Tülin Ünen - Haşmet Sarı.

Seslendirenler :
A. Yesâri - N. Tuncer
Ses Alma ve Teknik Montaj :
Acar Uluç.

Altınyurt Kulübü Lokalinde, Düşünce Tiyatrosu Karma Ekibi'nin sunduğu Uzak.

Düşünce Tiyatrosu'nun bütün hakları, bulucusu Afif Yesârî'ye aittir... Yazarının izni olmadan yeni baskıları yapılamaz, çoğaltılamaz, gerek amatör, gerek profesyonel topluluklar tarafından oynanamaz... Haberleşme adresi: POSTA KUTUSU, No: 55 BEYOĞLU, İSTANBUL... Düşünce Tiyatrosu, ikinci kitabı UZAK ve üçüncü kitabı SOYTARININ BİRİ, aynı adresten, ödemeli olarak temin edilebilir.